

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу.

Редакційна колегія: Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу синтезу соціокультурних мережесих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviap.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 9 2025

ЗМІСТ

Коротко про головне

День піхоти Збройних сил України.....3

Офіційний візит Президента України В. Зеленського до Чехії.....5

Аналітика

Політичні акценти

Тарасенко Н.

Зустрічі В. Зеленського зі світовими політиками

у Ватикані в контексті дипломатичних зусиль з досягнення миру.....7

Потіха А.

Сто днів Президента Д. Трампа: результати і прогнози

в оцінках експертів.....15

Закіров М.

Угода про створення Інвестиційного фонду відбудови США – Україна

в оцінках політиків і експертів.....23

Аулін О.

Індо-пакистанський конфлікт-2025: «зіткнення цивілізацій»?.....29

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України.....	35
Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....	39
Наукові видання НАН України.....	42
Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти.....	43
Нагороди і відзнаки.....	44

Коротко про головне

День піхоти Збройних сил України

Україна стоїть, бо стоїть українська піхота: Президент відзначив державними нагородами воїнів-піхотинців

У День піхоти Збройних сил України Президент В. Зеленський зустрівся з воїнами та рідними загиблих захисників і вручив найвищі державні нагороди, а також передав командирам підрозділів бойові прапори, стрічки почесної відзнаки «За мужність та відвагу», стрічки почесних найменувань бригад та присвоїв вищі офіцерські звання.

Глава держави зазначив, що в цій війні за незалежність мільйони людей проявляють себе, проявляють сміливість і відданість Україні та українській ідеї.

За словами Президента, незалежність України підтверджена результатами української армії в боях на різних напрямках: від Гостомеля до Донеччини, від Сумщини та Харківщини до Запоріжжя й Херсонщини, на Курщині.

«Україна стоїть, бо стоїть українська піхота – б'ється, знищує окупанта, захищає та відновлює наші українські позиції, здійснює блискучі операції, які вже є зразковою частиною світової військової історії – історії вашої, історії сміливих», – підкреслив В. Зеленський.

Президент наголосив, що Україна завжди шануватиме своїх героїв, і закликав не забувати полеглих. Присутні вшанували хвилиною мовчання пам'ять воїнів, які загинули в боях заради України.

Глава держави передав рідним полеглих Героїв України орден «Золота Зірка». Найвищої державної нагороди посмертно удостоєні:

– старший сержант Я. Хибовський. Захищав Україну на Миколаївщині, Херсонщині та Донеччині. Завдяки його діям вдалося знищити десятки одиниць російської техніки та понад 100 окупантів. Евакуював вісьмох важко поранених побратимів, очолював штурмові операції та зупиняв атаки. П'ятого грудня 2022 р. евакуював пораненого воїна, але, коли повернувся виконувати бойове завдання, сам зазнав несумісного з життям поранення;

– старшина В. Яремко. Як командир зведених груп брав участь в обороні та штурмах населених пунктів на Харківщині, Донеччині й Луганщині. Знищив понад 10 окупантів і ще двох узяв у полон, захопив кілька одиниць бронетехніки. Під щільними ворожими обстрілами евакуював трьох поранених побратимів. В. Яремко загинув торік 24 січня, очолюючи штурм та особисто знищивши щонайменше шістьох загарбників;

– молодший сержант І. Голубка. Як заступник командира бойової машини, навідник-оператор виконував бойові завдання на Донеччині. Завдяки його діям було знищено кілька одиниць бронетехніки та близько 50 окупантів. Був поранений, але після відновлення продовжував захищати Україну.

П'ятого червня 2023 р. під час штурму ворожих позицій БМП, у складі екіпажу якого перебував І. Голубка, підірвалася на міні.

В. Зеленський також вручив «Золоту Зірку» Героям України – молодшому лейтенанту В. Дацькому та молодшому сержанту М. Молчанову.

В. Дацький брав участь в обороні Авдіївки, де торік у лютому штурмова група під його командуванням знищила й поранила близько 200 окупантів. Дістав поранення, але попри це надав допомогу своєму підлеглому та особисто його евакуював. У вересні на Луганщині реалізував рейдову засідку, а в грудні на Харківщині провів диверсійну операцію із захопленням шести полонених, що дало змогу отримати цінні розвіддані.

М. Молчанов у грудні 2023 р. брав участь у штурмі ворожих позицій поблизу Роботиного. Зазнав поранення, але не допустив просування окупантів до шляхів відходу штурмової групи. Після лікування продовжив захищати Україну в районі Новогродівки, де брав участь у штурмах та утримував позиції. Особисто знищив 15 БМП, танк Т-72, 2 розвідувальні квадрокоптери та 110 окупантів.

Чотирьом захисникам глава держави вручив відзнаку «Хрест бойових заслуг». Її отримали:

- солдат М. Ластівка. Захищає Україну на Донеччині, де в лютому – березні цього року брав участь в обороні Північного. Зокрема, зірвав ворожі штурми українських позицій, збив FPV-дрон зі стрілецької зброї, урятувавши життя воїнів, організовував допомогу пораненим та їх евакуацію, а також завдавав втрат ворогу;

- майор Ю. Луньов. Брав участь у всіх бойових завданнях 2-го стрілецького батальйону 57-ї окремої мотопіхотної бригади: від Херсонського напрямку до Вовчанська. Його підрозділ зупинив ряд російських штурмів, ліквідував понад 200 ворожих піхотинців та ще п'ятьох узяв у полон, знищив 15 од. бронетехніки;

- молодший сержант С. Прінь, бойовий медик. Потрапив у засідку в районі Новомихайлівки, де прийняв бій та знищив двох окупантів. Затримував просування ворога, виявляв ДРГ, відбивав штурми й утримував позиції. Тричі був поранений і сам надавав собі допомогу, врятував пораненого побратима та евакуював його. Особисто зачистив лісосулицю завдовжки 2 км, знищивши сімох загарбників;

- молодший сержант П. Шуміцький. На Харківщині в складі мобільної групи відбив два ворожі штурми. Прикривши відхід групи, залишився на позиції один і в бою захопив у полон трьох окупантів. Під вогнем витягнув пораненого побратима, надав йому допомогу та організував евакуацію.

Також Президент відзначив захисників і захисниць орденами Богдана Хмельницького І–ІІІ ступенів та «За мужність» І і ІІІ ступенів.

Глава держави вручив командирам підрозділів бойові прапори: 33-й окремій механізованій бригаді, 41-й окремій механізованій бригаді, 44-й окремій механізованій бригаді, 116-й окремій механізованій бригаді 10-го армійського корпусу та 354-му навчальному механізованому полку 169-го

Навчального центру імені князя Ярослава Мудрого, а також почесні відзнаки «За мужність та відвагу» 3-й окремій штурмовій бригаді та Окремій президентській бригаді імені гетьмана Б. Хмельницького.

В. Зеленський передав командирам бригад стрічки почесних найменувань: 22-й окремій механізованій бригаді присвоєно найменування «Миколаївська», 32-й окремій механізованій бригаді – «Сталева», 65-й окремій механізованій бригаді – «Великий луг» та 128-й окремій бригаді територіальної оборони – «Дике поле».

Крім того, Президент присвоїв військові звання бригадного генерала командир 19-го армійського корпусу полковнику О. Бакуліну, начальнику 169-го Навчального центру імені князя Ярослава Мудрого полковнику О. Майстренку та заступнику командувача Об'єднаних сил ЗСУ полковнику В. Солімчуку (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua>). – 2025. – 6.05).

Офіційний візит Президента України В. Зеленського до Чехії

Подальший розвиток оборонної, економічної та гуманітарної співпраці: Президент України зустрівся з Прем'єр-міністром Чехії

Розширення оборонної співпраці, розвиток двостороннього економічного співробітництва та спільні гуманітарні проекти – ключові теми зустрічі Президента України В. Зеленського та Прем'єр-міністра Чехії П. Фіали в Празі.

Глава держави подякував за підтримку України та конкретну спільну роботу, передусім за оборонну співпрацю. Президент зазначив, що чеська артилерійська ініціатива працює дуже ефективно й цього року може дати ще більший результат. Також Україна цінує готовність Чехії допомогти з розвитком української бойової авіації.

«Впевнений, ми й надалі будемо додавати робочих місць та економічного зростання обом нашим країнам завдяки оборонній співпраці, і це вагомий внесок Чехії в безпеку всієї Європи – щонайменше на п'ять років нам є що разом реалізовувати. Дуже багато різних проектів, багато напрацювань. Чеські компанії знають про всі відповідні перспективи», – зауважив В. Зеленський.

Президент поінформував про дії України на полі бою. Також ішлося про дипломатію та відмову Росії від пропозицій щодо тривалого припинення вогню. Зокрема, обговорили потребу подальшого тиску на Росію, передусім шляхом посилення санкцій.

Серед інших важливих тем зустрічі – взаємодія на рівні європейських та євроатлантичних структур, співпраця в енергетиці, зокрема розвиток ядерної генерації, спільні інфраструктурні проекти. Глава держави наголосив, що повністю позбутися енергетичної залежності від Росії можливо, Чехія це довела.

«Ми маємо також спільний потенціал у галузі охорони здоров'я, ми вдячні медичній місії Чехії в Україні й – особливо – за допомогу нашим українським ветеранам. Дуже цінуємо допомогу Чехії у відновленні наших медичних закладів, зокрема у Дніпрі, Львові, Рівному, Кривому Розі, Києві, Луцьку», – зазначив Президент.

В. Зеленський також відзначив зусилля урядовців щодо української громади в Чехії, щирі підтримку та повагу до українців. Зокрема, готується до відкриття Центр єдності для українських громадян.

П. Фіала запевнив у подальшій підтримці України та наголосив на розвитку двосторонньої співпраці в економічній, оборонній і гуманітарній сферах. Чеські компанії готові брати активну участь у відновленні ключової української інфраструктури. І саме ті, хто вже нині готується до таких проєктів, матимуть перевагу в майбутньому.

Окремо Прем'єр-міністр відзначив співпрацю у військовій сфері: навчання українських пілотів на F-16 та Gripen, артилерійську ініціативу та посередництво в постачанні важкої техніки.

«Ми беремо активну участь у коаліції охочих, яка готова підтримувати Україну й допомагатиме також у мирні часи. Треба вже зараз це планувати, і ми спільно з коаліцією охочих переконані, що найважливішою для Європи буде сильна українська армія. Україна завжди може на нас розраховувати», – наголосив П. Фіала (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua>). – 2025. – 5.05).

Розвиток артилерійської ініціативи та створення школи підготовки пілотів F-16: відбулася зустріч президентів України та Чехії

У Празі Президент України В. Зеленський провів зустріч із Президентом Чехії П. Павелом, під час якої йшлося про продовження оборонної, політичної та гуманітарної підтримки України.

Глава Української держави подякував Чехії та чеському народові за незмінну й принципову, абсолютно щирі підтримку України під час повномасштабної війни та прихильність до українських громадян.

Серед ключових тем зустрічі – чеська артилерійська ініціатива. В. Зеленський зазначив, що Чехія вже дуже допомогла й цього річ Україна розраховує на не менш результативну співпрацю (ідеться про 1,8 млн снарядів).

Лідери також обговорили подальші кроки в розвитку авіаційної коаліції – створення українсько-чеської школи F-16 для підготовки пілотів. «Очевидно, що станом на зараз із безпекових причин ми не можемо відкрити таку базу в Україні. Російські удари щодня тривають. І тому ми працюємо з партнерами, щоб такі школи змогли відкритися за межами України. І це буде. Ми домовилися, що Чехія буде з нами у реалізації відповідних рішень», – зазначив Президент України.

Окремо йшлося про дипломатичну роботу з ключовими партнерами – США і Європою, щоб збільшити тиск на РФ та змусити її піти на реальні кроки заради закінчення війни. Для цього необхідне посилення санкцій проти Росії, подальша підтримка України та відчутне зростання оборонної взаємодії в усій Європі. «Ми вважаємо, що припинення вогню абсолютно можливе в будь-який момент – хоч відсьогодні – і має тривати щонайменше 30 днів, щоб дати реальний шанс дипломатії. Я вдячний Чехії за підтримку нашої позиції», – наголосив В. Зеленський.

Президент також відзначив ініціативу Чехії щодо відбудови українських медичних закладів. Відновлення лікарень є пріоритетом для нашої держави. (Слід сказати про відкриття масштабної конференції «Ініціатива у сфері охорони здоров'я для України»).

П. Павел зазначив, що мир, якого прагнуть досягти Україна та її партнери, має бути справедливим для країни, на яку напали. «Ми підтримуємо Україну із самого початку. Я вважаю це принциповим і правильним», – наголосив він. За його словами, Чехія продовжить оборонну допомогу, а також підтримуватиме Україну в прагненні вступити до ЄС і в повоєнній відбудові (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua>). – 2025. – 4.05).

Аналітика

Політичні акценти

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Зустрічі В. Зеленського зі світовими політиками у Ватикані в контексті дипломатичних зусиль з досягнення миру

У соборі Святого Петра в Римі 26 квітня відбулася зустріч Президента України В. Зеленського з Президентом США Д. Трампом, яка викликала неабиякий резонанс у політичних та експертних колах. Обидва політики прибули у Ватикан для участі в похованні Папи Римського Франциска. Очікувалося, що церемонія прощання з понтифіком стане нагодою для різних неформальних переговорів, адже її відвідали близько 170 делегацій з різних держав, зокрема пів сотні лідерів країн та урядів, 10 представників монарших родин.

Розмова лідерів тривала лише 15 хв, але, як наголосили в Офісі Президента України, мала принципове значення для майбутніх українсько-американських відносин. В. Зеленський назвав її «хорошою» та зазначив, що вона може стати історичною. У Білому домі зустріч оцінили як «дуже продуктивну».

Подробиці розмови не оголошувала жодна зі сторін, тож аналітики та експерти зосередили свою увагу на обставинах й атмосфері цих переговорів. «Зустріч минула добре, вона була справді продуктивною. Не хочу розголошувати деталі, бо обговорювали надто чутливі питання. Та загалом ішлося про те, як наблизити мир, наскільки результативними були зустрічі в Парижі та Лондоні. Ми хочемо продовжити такі зустрічі, щоб принести мир в Україну», – заявив Президент України В. Зеленський (URL: <https://podrobnosti.ua/2499791-15-tamnih-hvilin-pro-scho-govorili-tramp-zelenskij-u-vatikan.html>).

Зустріч Трамп – Зеленський відбулася в контексті кількох заяв представників американської адміністрації щодо того, що Вашингтон може вийти з переговорного процесу, якщо не буде швидкого прогресу в досягненні миру. Про це зазначив ще в Парижі 17 квітня держсекретар М. Рубіо, також про це заявив безпосередньо Д. Трамп (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/tump-zelenskyu-vatikan-perehovory/33397629.html>).

Крім того, комунікація між президентами США й України у Ватикані відбулася на наступний день після переговорів С. Віткоффа з Путіним у Росії. Після них Д. Трамп публічно заявив, що обидві сторони «дуже близькі до угоди». У пресу потрапили деталі мирного плану, який пропонує Вашингтон і Києву, і Москві, а також угоди, яку Україна підготувала з європейськими союзниками. Документи частково збігаються, але містять серйозні розбіжності, переважно в питанні окупованих територій. Тож особиста розмова між Д. Трампом і В. Зеленським була вкрай важливою в контексті переговорів, пояснює заступник керівника Офісу Президента України І. Брусило.

«Питання є нагальними зараз, коли команди України та США разом з британськими, французькими та німецькими колегами проводять переговори щодо рамки майбутнього миру. Тому зустрічі й контакти президентів для того, щоб підняти найбільш актуальні питання цього документа, були дуже потрібні й дуже важливі», – зауважив І. Брусило (URL: <https://podrobnosti.ua/2499791-15-tamnih-hvilin-pro-scho-govorili-tramp-zelenskij-u-vatikan.html>).

Передували зустрічі В. Зеленського та Д. Трампа у Ватикані також ракетні й дроніві удари, які Росія здійснила по Кривому Рогу, Сумах, Марганцю Дніпропетровської області та по Києву, призвівши до численних жертв серед мирного населення. Удари по інших містах теж не припинялися, зокрема по Харкову та Одесі.

Коротка зустріч між Президентом України В. Зеленським і Президентом США Д. Трампом, яка відбулася у Ватикані, імовірно, стала переломним моментом у непростих відносинах лідерів. Успіх розмови великою мірою пояснюється тим, що вона відбулася віч-на-віч, пише The Wall Street Journal. За інформацією видання, розмова В. Зеленського й Д. Трампа відбулася без присутності перекладачів і помічників, що дало змогу провести максимально відверту та щирі бесіду, яка, на думку спостерігачів, стала вирішальною для

примирення двох політиків після гучної сварки в Овальному кабінеті наприкінці лютого (URL: https://glavred.net/politics/15-minut-s-glazu-na-glaz-v-wsj-uznali-kak-zelenskiy-pomirilsya-s-trampom-v-vatikane-10661531.html?utm_source=ukrnet_news).

Видання зазначає, що ця зустріч була частково спонтанною. Її ініціювали європейські союзники України, які протягом кількох тижнів намагалися усунути розкол між Києвом і Вашингтоном. Моментом для діалогу стало зібрання світових лідерів у базиліці Святого Петра перед похованням Папи Франциска. Саме тоді Президент Е. Макрон підійшов до Д. Трампа та заявив, що «ми маємо бути набагато жорсткішими з росіянами», після чого до розмови долучився і В. Зеленський.

Стілець для перекладача був прибраний, бо В. Зеленський наполіг на приватності діалогу. Фотографії із зустрічі, на яких В. Зеленський і Д. Трамп схилилися ближче один до одного й захоплено розмовляють, стали символом потепління у відносинах.

Хоча остаточний вплив зустрічі на подальші двосторонні відносини ще складно оцінити, обидва президенти висловилися про неї в позитивному ключі. «Хороша зустріч. Сам на сам встигли обговорити багато чого. Сподіваємося на результат щодо всіх речей, які прозвучали. Захист життів наших людей. Повне та безумовне припинення вогню. Надійний та тривалий мир, який убезпечить від повторення війни. Дуже символічна зустріч, яка може стати історичною, якщо досягнемо спільних результатів. Дякую, Президенте Д. Трампе», – зазначив В. Зеленський (URL: <https://uatv.ua/uk/proshhannya-z-papoyu-rymskym-zustrich-zelenskogo-ta-trampa-vplynula-na-myrnyj-protses-oglyad-klyuchovyh-podij-za-vyhidni-video>).

Зі свого боку Д. Трамп після цієї короткої зустрічі опублікував пост у соціальній мережі “Truth Social”. Він зробив несподівано жорстку заяву на адресу Путіна, розкритикувавши останні удари Росії по мирних містах України та висловивши сумнів, що російський диктатор хоче завершити війну. «Не було жодних причин для обстрілів цивільних міст і селищ за останні дні. Це змушує мене думати, що Путін не хоче зупинити війну, а лише тягне час. З ним треба діяти інакше – через банківські або вторинні санкції. Забагато людей гине!» – наголосив Д. Трамп.

Також під час спілкування з журналістами перед посадкою у президентський літак Президент США назвав зустріч зі своїм українським колегою у Ватикані «прекрасною». «У нас була гарна зустріч. Це була прекрасна зустріч... Це найпрекрасніший кабінет, який я коли-небудь бачив (Собор святого Петра). Зеленський хоче зробити щось хороше для своєї країни. Думаю, він робить хорошу роботу і важко працює», – зазначив Д. Трамп (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/04/28/7210380>).

За словами американського Президента, В. Зеленський під час зустрічі зазначив, що «йому потрібно більше зброї». «Але він говорить так уже три роки... Зараз я хочу подивитися, що станеться щодо Росії. Тому що я був здивований і розчарований щодо Росії. Дуже розчарований, що вони бомбили

ці місця», – зазначив Д. Трамп, вочевидь, маючи на увазі останні російські обстріли цивільних цілей в Україні, що призвели до численних жертв серед мирних українців.

Д. Трамп також зауважив, що їхні відносини з В. Зеленським «ніколи не були поганими», а ситуація в Овальному кабінеті наприкінці лютого була «невеликою суперечкою». Американський Президент зауважив також, що на сьогодні В. Зеленський «став спокійнішим», він «розуміє картину», «хоче укласти угоду».

Світові лідери позитивно оцінили зустріч президентів США та України. Прем'єр-міністр Італії Д. Мелоні заявила, що Д. Трамп і В. Зеленський говорили про мир і це має величезне значення. Після траурної церемонії похорону Папи Римського вона також зустрілася з В. Зеленським і наголосила, що Росію потрібно примусити почати мирний процес.

Крім зустрічі з Президентом США, В. Зеленський провів у Ватикані ще ряд зустрічей з партнерами України. Зокрема, з президентом Єврокомісії У. фон дер Ляєн, Президентом Франції Е. Макроном, Прем'єр-міністром Великої Британії К. Стармером, представниками святого престолу П. Пароліном і М. Дзуппі. Ключові теми переговорів – гарантії безпеки для України і Європи, тиск на Росію та наближення міцного й справедливого миру.

Після зустрічі з В. Зеленським Президент Франції написав у мережі “X”, що Україна готова до безумовного припинення вогню. І тепер кремлівський лідер повинен довести свою готовність до миру. У британському уряді повідомили, що лідери «обговорили позитивний прогрес, досягнутий за останні дні для забезпечення справедливого й тривалого миру в Україні» та «домовилися зберігати динаміку й продовжувати інтенсивно працювати з міжнародними партнерами для просування наступних етапів планування» (URL: <https://www.dw.com/uk/zelenskij-zustrivsa-z-makronom-i-starmerom-u-rimi/a-72364051>).

У Євросоюзі на сьогодні розробляють 17-й пакет санкцій щодо Росії. Він має бути спрямований на ключові сектори економіки країни-агресора, заявив В. Зеленський після зустрічі з президентом Європейської комісії У. фон дер Ляєн. «Говорили про кроки, які допоможуть захистити життя українців, повернути безпеку та наблизити безумовне припинення вогню. Обговорили зміцнення співпраці між Україною і ЄС, зокрема через ініціативу ReArm Europe. Цінуємо підтримку Європейського Союзу. Спільно працюємо заради безпеки людей, справедливого миру та європейського майбутнього України», – зазначив Президент України.

Експерти вважають, що зустріч у Римі частково може сигналізувати про зміни позиції США в напрямі посилення санкцій проти Росії, до чого Д. Трампа неодноразово закликав В. Зеленський. Це може означати завершення першої фази миротворчих зусиль Д. Трампа – тиску на Київ і початок наступної – посилення тиску на Москву з метою досягнення миру.

«Цей елемент човникової дипломатії та результати й заяви обох президентів свідчать про те, що щонайменше динаміка відносин між двома

державами та між двома лідерами стає більш конструктивною. Безперечно, це позитив. Тому щодо тенденцій і риторики ми можемо говорити, що є певні зміни в кращу сторону для Києва», – прокоментував кандидат політичних наук Я. Телешун (URL: <https://uatv.ua/uk/proshhannya-z-papoyu-rymskym-zustrich-zelenskogo-ta-trampa-vplynula-na-myrnyj-protses-oglyad-klyuchovyh-podij-zavyhidni-video>).

Політичний експерт та військовослужбовець О. Мусієнко заявив, що зустріч В. Зеленського з Д. Трампом у Ватикані була успішною і вже має позитивні для України результати – зміну позиції США. Про це він інформував у своєму блозі (URL: <https://war.znaj.ua/510890-zustrich-zelenskogo-z-trampom-u-vatikani-ekspert-rozpoviv-pro-pozitivni-rezultati>).

По-перше, зазначає він, треба подякувати представникам Ватикану, які зробили цю історичну зустріч можливою, адже собор Святого Петра такого ще не бачив, і для України це був дуже хороший шанс. «Я б хотів виділити, що зустріч була віч-на-віч. Президент Зеленський скористався цією можливістю для того, щоб чітко та аргументовано донести позицію України, ті моменти, на яких ми наполягаємо, які для нас є принциповими, і те, що Путін фактично обманює США, Європу та весь цивілізований світ у тому, що він налаштований зараз добровільно взяти та припинити бойові дії. На жаль, ні. Його можна лише змусити силою, і це доводить історичний досвід, інакше це просто не працює», – стверджує О. Мусієнко.

У результаті, констатує він, Д. Трамп написав пост про те, що російські терористичні атаки по українських містах не мають сенсу. Більше того, продовжує експерт, Д. Трамп уперше публічно засумнівався в тому, що Путін дійсно хоче миру, він припустив, що Путін може маніпулювати та обманювати, тобто це вже якийсь тиск, який нині так необхідний.

«Того ж дня з'явилося звернення сенатора-республіканця Л. Грема, який наближений до Д. Трампа. Він зазначив, що ініціативу щодо запровадження більш жорстких санкцій проти Росії підтримують 60 сенаторів. Шістдесят сенаторів – це вже більшість у верхній палаті Конгресу. І ініціатива двопартійна, між іншим, це і республіканці, і демократи. Це серйозний сигнал і зміна позиції США щодо Росії», – робить висновок О. Мусієнко.

За словами політичного оглядача В. Портникова, розмова В. Зеленського з Д. Трампом у Ватикані має велике значення для України. В. Портников підкреслив, що сам факт такої зустрічі «підводить ризику» під так званим скандалом в Овальному кабінеті під час попередньої зустрічі Д. Трампа та В. Зеленського. «Це дійсно була безпрецедентна історія. Ми всі з вами її спостерігали, та всі були схвильовані її наслідками», – зазначив оглядач на своєму ютуб-каналі (URL: https://www.dialog.ua/ukr/blogs/313016_1745784238).

В. Портников також пояснив, чому зустріч була такою короткою. «Я не знаю, чи помітили ви, що досі жодних візитів Трамп не здійснював. Можливо, у травні він відвідає країни Перської затоки, але поки що жодних візитів не було, бо реально не було жодних зовнішньополітичних результатів, якими міг

би похвалитися Трамп. Те, що під час його першої поїздки за кордон відбулася зустріч із Зеленським, – це важливий знак, саме знак. Ми з вами прекрасно розуміємо: за 15 хв розмови нічого вирішити не можна», – зауважив публіцист.

Розмова між президентами В. Зеленським і Д. Трампом у Римі є їх символічною перевагою над Росією, вважає польський професор й експерт з питань безпеки Д. Боцьковський. Він наголосив в ефірі Польського радіо-24, що для Д. Трампа розмова з українським лідером, а також фотографія, зроблена із цієї нагоди, є «другим відкриттям». «Як Зеленський, так і Трамп мають тепер величезну перевагу, коли йдеться про символіку. Ця фотографія важлива для Зеленського. Але, на мою думку, для Трампа вона також дуже важлива. Трамп любить такі символи. А тут сила собору, це місце, цей спосіб розмови, – це все трохи його мотивує. Щоб у цей момент стати на бік Зеленського», – зазначив професор Д. Боцьковський (URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/3515874>).

Символізм зустрічі президентів США та України відзначив також міністр закордонних справ України у 2014–2019 рр. П. Клімкін. «Насправді, я намагаюся згадати, але не пам'ятаю, щоб міжнародні зустрічі проводили саме в соборі. Звісно, багато зустрічей було у Ватикані, але так, щоб саме в соборі поставити посередині стільці – це особливий випадок, який увійде у світову історію міжнародних відносин», – запевнив дипломат (URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=107274>).

Аналізуючи зустріч у Ватикані, військовий аналітик М. Кларк зазначив, що вона була дуже теплою з дипломатичного погляду та поліпшила атмосферу між двома лідерами, але водночас вона не змінила динаміки відносин. Д. Трамп, за словами М. Кларка, прагне зближення з Росією в глобальному масштабі, тож В. Зеленський для нього просто дратівливий фактор. Експерт переконаний, що «жодні розмови цього не змінять».

У цьому зв'язку видання “The Wall Street Journal” зазначає, що через кілька днів після зустрічі у Ватикані Д. Трампа запитали, чи може Путін зробити щось, що змусило б Президента США сказати, що він на боці В. Зеленського. Д. Трамп відповів, що він «на боці України, але не обов'язково на боці Зеленського». Д. Трамп також додав, що в нього були труднощі з Президентом України (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/zustrich-zelenskogo-i-trampa-u-vatikani-podrobici-yak-pomirilisya-prezidenti-ssha-y-ukrajini-50511251.html>).

Нинішня позиція Президента США Д. Трампа щодо України стала більш позитивною, однак через часту зміну його риторики не варто розслаблятися – досягнутий прогрес потрібно активно закріплювати, вважає експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» О. Краєв. «Ці зміни в риториці Президента США помітні, і вони для нас позитивні. Щоправда, тут треба зазначити, що це вже шоста зміна позиції Трампа стосовно України», – підкреслив О. Краєв (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3988074-ekspert-radit-strimati-optimizm-sodo-zmini-stavlenna-trampa-do-ukraini.html>).

У цьому контексті він нагадав, що торік уже під час передвиборчого процесу Д. Трамп починав з того, що Україна – це «корумпована діра», з якою не треба мати справи; після зустрічі з Президентом України в Нью-Йорку у вересні 2024 р. він зазначив, що В. Зеленський – це залізна людина, а українці – найсильніша нація і щит Європи, яка захищає всіх від війни; потім Д. Трамп знову казав, що Україні не треба допомагати, бо це дорого, а вже 21 січня, після інавгурації, заявив, що Путін веде Росію до загибелі, а в Україні є чіткий і правильний план, який він підтримує.

«Потім Україна знову стала поганою, і, виявляється, що це Зеленський і Байден почали війну. Зараз уже знову Путін Трампа, як він сам каже, намагається обманути, не хоче завершення війни, а Україна є конструктивним партнером. Тобто, по-перше, треба стримати свій оптимізм. Так, зараз Трамп дійсно дивиться в правильну сторону, дійсно відмітимо величезні дипломатичні зусилля всіх наших партнерів і союзників. Але цей результат треба зараз закріплювати», – акцентував експерт. Він зазначив, що хорошим результатом, який саме в цей момент дуже правильно лягає на ці настрої Трампа, є щойно підписана угода про надра.

«Чи буде продовжуватися така політика, чи буде вона сталою? Мені видається, що на фоні введення додаткових санкцій, на фоні угоди про надра, на фоні того, що планується додаткова військова допомога для України, і про це в Америці нарешті говорять публічно – для нас це все показує лише одне: ми попали в тренд, і цей тренд можна підтримувати. Але, повторюся, це точно не причина розслаблятися та бути абсолютно оптимістичними, бо і ситуація, і сам Трамп можуть змінитися», – застеріг експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма».

На думку П. Клімкіна, слова Д. Трампа після зустрічі з В. Зеленським щодо того, що він дуже розчарований продовженням застосування російських ракет по мирних містах України, не можна назвати зміною риторики Президента США, але це вже зміна тону. Також прозвучала абсолютно відверта критика на адресу Путіна. Причому, звертає увагу дипломат, Д. Трамп останнім часом каже саме Путін, а не Росія. Тобто Трамп добре розуміє, хто за цим стоїть і хто відповідальний (URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=107274>).

Д. Трамп дедалі більше критикує очільника держави-агресора РФ Путіна, і В. Зеленському наче «вдається переконати» американського лідера, констатував в ефірі Українського радіо аналітик, журналіст-міжнародник Т. Семенюк за результатами зустрічі в Римі президентів України та США. «Це знакова зустріч, вона була спонтанною, але важливою, – зазначає аналітик. – Будемо сподіватися, що зміна позиції Трампа не випадкова. Хоча варто зважати на епатажність Президента США, і той усе-таки може назвати Крим російським. Хоча навіть якщо так трапиться, це, по факту, нічого не змінює» (URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=107263>).

Однак після зустрічі В. Зеленського з Президентом США Д. Трампом у Ватикані немає жодних ознак, що Україну змушують до капітуляції та

визнання Криму російським, заявив політолог В. Воля. «Поки не бачу жодних дій до змушення України до капітуляції. Побачив, що Трамп має уявлення, що Зеленський готовий до миру. Зеленський також позитивно прокоментував зустріч з Трампом. Що там саме було конкретно, поки не відомо широкому загалу», – зазначає В. Воля (URL: <https://i-ua.tv/news/90979-zustrich-zelenskoho-z-trampom-u-vatykani-chy-zmushuiut-ukrainu-do-kapitulatsii>).

За його словами, для України позитивним моментом є обурення Д. Трампа діями Путіна, зокрема обстрілами України. «Тому Трамп вимагає припинення бойових дій та обстрілів. Що стосується Криму, то ніде не бачив прямої мови Трампа із цього приводу. Лише заголовки у ЗМІ. І що означає відмовитися від Криму? Це теж дуже широке поняття. Насправді це може бути не так, зважаючи на те, як постійно висловлюється Трамп, змінюючи свою думку. Можливо Трамп мав на увазі відмову від повернення Криму зараз та військовим шляхом. Тому поки не бачу реального примушення України до чогось, зокрема до миру або ж капітуляції. Зокрема, поки немає жодних сигналів з українського боку про капітуляцію та відмову від Криму», – підкреслює В. Воля.

Політолог не виключає, що Д. Трамп може почати тиснути на РФ, адже він уже почав говорити, що Росія ним маніпулює, у тому числі згадавши вторинні банківські санкції. «Саме тому Трамп та Рубіо сказали, що найближчі тижні покажуть, як буде далі. Як мінімум можна очікувати санкцій з боку США. А чи буде відновлення допомоги з боку України, це велике запитання», – резюмує В. Воля.

Отже, коротка зустріч Президента України В. Зеленського з американським лідером Д. Трампом перед церемонією поховання Папи Римського Франциска у Ватикані, попри свою короткочасність та нерозголошеність змісту розмови, була сприйнята світом як нагода для покращення відносин між Києвом і Вашингтоном загалом та між двома президентами зокрема. В. Зеленський і Д. Трамп оцінили зустріч позитивно, що дало привід для стриманого оптимізму експертів щодо ймовірної зміни риторики або хоча б тону розмови США з Україною та прогнозів з приводу можливості запровадження додаткових санкцій проти РФ і подальшого тиску на Путіна для досягнення миру. Поки ще рано стверджувати, чи стала ця зустріч у Ватикані переломним моментом, утім вона принесла ряд негайних результатів. Так, після цієї розмови Д. Трамп висловив незвично різку критику на адресу російського диктатора Путіна. Крім того, 30 квітня Україна й США підписали економічну угоду, тим самим усунувши один із чинників напруженості у відносинах. Однак досі Д. Трамп не ввів жодних додаткових санкцій проти Москви й продовжив критику на адресу В. Зеленського. Тож зустріч Д. Трампа і В. Зеленського в Римі є безумовно важливою для досягнення миру в Україні, але остаточні її результати, скоріше, проявляться згодом.

Сто днів Президента Д. Трампа: результати і прогнози в оцінках експертів

Президент США Д. Трамп 30 квітня відзначив перші 100 днів від початку роботи на посаді. Він входить у цей період з падінням довіри до його дій усередині США, що підтверджують численні незалежні опитування. Проте не варто переоцінювати це падіння довіри, адже Д. Трамп і надалі залишається найпопулярнішим політиком у США, тим більше – у своїй партії. Опозиція не має значної підтримки та за майже пів року після виборів не визначила ані харизматичного лідера, ані стратегії.

Натомість Д. Трамп почувається достатньо впевнено, щоб говорити журналістам: «Я керую світом».

Опоненти дорікають Д. Трампу, що за 100 днів він за жодним з пріоритетів не досягнув обіцяного виборцям швидкого успіху, що його дії є антисистемними та часом порушують як американське законодавство, так і світовий порядок. Однак насправді саме ця антисистемність і є тим, чого чекає його «ядерний» електорат. Більшість найодіозніших дій Д. Трампа і у внутрішній, і у міжнародній політиці – це саме те, що він обіцяв на виборах.

С. Сидоренко, редактор «Європейської правди», зазначає, що «Президент США наполегливо та часом дослівно намагається втілити те, що торік багато хто сприймав як передвиборчий піар, а не реальні обіцянки. Брак результатів та хаотичність дій пояснюється “опором системи”, і цей аргумент значною мірою працює» (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/04/29/7210438>. 2025. 29.04).

Безпосередньо Д. Трамп і його оточення заявляють про значні успіхи. Зокрема, виступаючи в Мічигані з півторагодинною промовою, з нагоди 100 днів перебування на посаді, він назвав своє президентство «революцією здорового глузду» та наголосив, що хоче використати своє перебування в Білому домі для здійснення «глибоких змін». «За 100 днів ми здійснили найглибші зміни у Вашингтоні за 100 років. Це найкращий 100-денний початок для будь-якого президента в історії, усі це кажуть», – заявив Д. Трамп (URL: <https://delo.ua/news/tramp-vistupiv-z-promovoyu-z-nagodi-100-dniv-na-posadi-osnovni-tezi-445513>. 2025. 30.04).

У своєму виступі Д. Трамп приділив значну увагу внутрішній політиці, зокрема економіці. Він закликав Конгрес до найбільшого зниження податків в історії США, яке включає скасування податків на чайові, соціальне забезпечення та понаднормові години. Д. Трамп згадав про здешевлення яєць на 87 %, бензину й загальне зниження цін. Він заявив, що в США «інфляція фактично знижується», і додав, що «минулого місяця було зафіксовано найбільше падіння споживчих цін від часів пандемії». «У нас була найкраща економіка в історії нашої країни. Ми досягли успіху, і зараз справи йдуть ще краще», – запевнив Д. Трамп.

Говорячи про запроваджені тарифи, Д. Трамп похвалився успіхами цього кроку й заявив, що має намір укласти угоду з Китаєм. «Ми ладнаємо з Китаєм, думаю, що все вийде. Вони хочуть укласти угоду, і ми укладемо чесну угоду», – пообіцяв Д. Трамп.

На його думку, мита можуть відродити вітчизняне виробництво та зменшити дефіцит бюджету. «Ми втрачали мільярди й мільярди доларів щодня через торгівлю, а тепер я знизив цей показник до дуже низького рівня, і незабаром ми будемо заробляти багато грошей», – наголосив Президент США.

Чимало уваги у своїй промові Д. Трамп приділив питанню боротьби з нелегальними мігрантами. Він назвав свою жорстку імміграційну політику одним з головних досягнень роботи та одним з головних пунктів виконаних передвиборчих обіцянок. «Тиждень за тижнем ми зупиняємо нелегальну імміграцію», – наголосив Д. Трамп.

Він запевнив, що саме обіцянки щодо посилення контролю на кордоні стали ключем до його перемоги на виборах. За словами Д. Трампа, «найгірших з найгірших» депортують до суворих в'язниць у Сальвадорі. Під час виступу було продемонстровано відео з депортованими мігрантами.

Д. Трамп нагадав, що з першого дня свого президентства підписував укази про пришвидшення депортацій та реформу імміграційної системи США, діючи на межі своїх повноважень задля реалізації обіцяного порядку денного (URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1067859.html>. 2025. 30.04).

Він також повторив свою обіцянку покласти край громадянству за правом народження. І додав, що кількість робочих місць для «корінних американців» зростає.

Президент США не оминув увагою своїх політичних опонентів, включаючи демократів та не згодних з його політикою республіканців, назвавши їх «злочинцями». «Ці люди – злочинці. Якби було по-їхньому, то вони жили б у пекельній дірі третього світу», – заявив Д. Трамп.

Він висміяв свого попередника Д. Байдена та всю Демократичну партію, заявивши, що їм начебто більше ніхто не довіряє. Коментуючи наміри деяких демократів оголосити діючому Президентові США імпічмент, Д. Трамп іронічно запитав: «Що ж я такого зробив, що вони хочуть оголосити мені імпічмент?».

Щодо обороноспроможності США Д. Трамп анонсував будівництво протиракетного щита «Золотий купол» для захисту країни та її громадян від ракетних атак. Він уже підписав відповідний наказ. «Нещодавно я підписав наказ про початок будівництва протиракетного щита “Золотий купол” для захисту нашої батьківщини від ракетного нападу. Ми називатимемо його “Золотим куполом”. У нас був “Залізний купол”. Але чомусь “Золотий купол” звучить для мене краще», – заявив очільник США (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/novosti-mir/zolotij-kupol-tramp-anonsuvav-budivnitstvo-amerikanskogo-protiraketnogo-schita.htm>. 2025. 30.04).

Д. Трамп також зробив ряд суперечливих заяв, зокрема про викорінення «божевільної прогресивної ідеології», трансгендерних людей, шахрайство, «американську мрію». «Ми покінчимо з кошмаром інфляції... викорінюємо божевільну прогресивну ідеологію та трансгендерне безумство з нашого уряду, припиняємо ідеологічну обробку наших дітей, скорочуємо мільярди й мільярди доларів марнотратства, шахрайства та зловживань», – наголосив американський лідер (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/novosti-mir/mi-vikorinyuemo-transgenderne-bezumstvo-tramp-nazvav-pershi-100-dniv-svogo-prezidentstva-revolyuetsyeyu-zdorovogo-gluzdu.htm>. 2025. 30.04).

За словами Д. Трампа, сьогодні відбувається повернення Сполучених Штатів Америки «з рук хворої політичної еліти», яка нажила собі статків, «розпродаючи Америку та виснажуючи її». «Передусім, ми рятуємо американську мрію», – додав політик.

Д. Трамп назвав себе «захисником працівників у Білому домі» після десятиліть правління політиків, які «зруйнували Детройт, щоб розбудувати Пекін». Безпосередньо Президент планує ставити не Китай на перше місце, а Мічиган та Америку.

Д. Трамп заявив, що в «історичні перші 100 днів» він з гордістю повідомляє, що офіс персоналу Президента США перевищив 80 % усіх політичних призначень у найбільших департаментах, включаючи Міністерство юстиції, Державний департамент, Міністерство оборони, Міністерство фінансів, Міністерство у справах ветеранів та Міністерство торгівлі США. «Наразі ми побили всі рекорди, встановлені попередніми адміністраціями, і продовжуватимемо наполегливо працювати над тим, щоб наймати найбільш компетентних, працьовитих патріотів, які допоможуть нам вступити в Золотий вік нашої країни», – написав Д. Трамп у соцмережах (URL: <https://suspilne.media/amp/1005527-tramp-pro-istoricni-100-dniv-mi-pobili-vsi-rekordi>. 2025. 29.04).

Під час виступу в Мічигані Д. Трамп майже не згадував про Україну, натомість в інтерв'ю The Atlantic заявив, що може посилити допомогу Україні через дії Путіна, але не обов'язково підтримує В. Зеленського. Д. Трамп зазначив, що допомога Україні може включати санкції та банківські операції, а не лише військову підтримку.

Він вважає, що війна в Україні перебуває на вирішальному етапі. На запитання про можливе збільшення військової допомоги Україні Д. Трамп відповів, що допомога не обов'язково повинна бути збройною. «Це не обов'язково має бути зброя з кулями. Це може бути зброя з санкціями. Це може бути зброя з банківськими операціями. Це може бути багато інших видів зброї», – підкреслив Д. Трамп.

Він зазначив, що дії Путіна можуть схилити його до України. «Не обов'язково до В. Зеленського, але до України, так. Мені було важко з В. Зеленським», – зазначив Д. Трамп (URL: https://24tv.ua/geopolitics/mirni-peregovori-cherez-diyi-putina-tramp-mozhe-posiliti-dopomogu_n2810515. 2025. 29.04).

Заяви Д. Трампа про «величезні» досягнення не підтверджуються підтримкою з боку виборців. Як інформують ЗМІ, американці обрали Д. Трампа, сподіваючись, що він боротиметься з інфляцією та стимулюватиме економіку країни. Однак незадовго до сотого дня перебування при владі вони ставлять Президенту США низькі оцінки за те, як він справляється з обома завданнями. Його економічну політику підтримують 37 % респондентів. Д. Трамп є найбільш неуспішним президентом США, за підсумками перших 100 днів на посаді. Згідно з останнім опитуванням Post-ABC News-Ipsos, 39 % дорослого населення США схвалюють роботу Д. Трампа, а 55 % – не схвалюють. Це найнижчий 100-денний рейтинг схвалення будь-якого президента США з початку проведення опитувань понад 80 років тому.

Опитування New York Times і Sienna College показало, що рейтинг Трампа впав на –12 %: 54 % не схвалюють роботу Д. Трампа, 42 % схвалюють. При цьому 66 % американців описують його президентство як «хаотичне», 59 % – як «страшне».

Опитування Associated Press-NORC Center for Public Affairs Research показало падіння рейтингу Д. Трампа на –20 %: 59 % не схвалюють, 39 % схвалюють. Його вважають чудовим або хорошим президентом 31 %, середнім – 16 %, поганим або жахливим – 52 %. Водночас результати опитування Fox News показують зниження рейтингу на 11 %: 44 % схвалюють роботу Д. Трампа, 55 % не схвалюють.

Опитування CNN і SSRS показало зниження рейтингу на –18%: 41 % респондентів схвалюють роботу президента, 59 % не схвалюють (URL: <https://sud.ua/uk/news/abroad/329563-amerikantsy-otsenili-rabotu-trampa-za-pervye-100-dney-poka-rezultaty-neuteshitelny>. 2025. 28.04).

Щоправда, Д. Трамп не надто переймається такими результатами і вважає, що проведені американськими ЗМІ опитування стосовно рейтингів його адміністрації є нібито «фейком». «Опитування брехливих ЗМІ, як і самі ці фейкові новини, є фейком! Ми чудово справляємося, краще, ніж будь-коли раніше», – запевнив Д. Трамп (URL: <https://censor.net/ua/n3549339>. 2025. 29.04).

Експерти й спостерігачі, як і американські виборці, сумніваються в значущих успіхах адміністрації Д. Трампа. Важко передбачити довгострокові наслідки його політики. За останні 100 днів світ змінився. Надовго. І це – не перебільшення.

За словами редактора «Європейської правди» С. Сидоренка, ті пріоритети, політика та дії Америки, до яких звикла світова спільнота, перестали існувати, і не варто сподіватися на їхнє відновлення. Частина змін є незворотними, і навіть якщо наступний Президент США захоче, то не зможе відновити «дотрампівський» стан речей. «У деяких питаннях можна впевнено говорити, що наступники Д. Трампа не лише не зможуть, а й не захочуть відновлювати минулий стан речей, бо той часом був не безпроблемним для США. І раз уже Трамп розрубав той гордіїв вузол, то відтворювати точно такий – немає сенсу», – вважає С. Сидоренко.

На його переконання, оновлений світовий порядок, що будується нині, є небезпечним для України, і це також треба усвідомлювати, водночас готуючи для себе місце у новому. Роль світового поліцейського несумісна з діями Д. Трампа не лише щодо України. Хоча український приклад – дійсно показовий. «Заборона на зміну кордонів силою, з допомогою загарбницької війни, є фундаментом світового порядку після Другої світової війни. Відступ від цього досі був неприпустимий, незалежно від обставин. Сьогодні США попереджають партнерів про свій намір визнати протиправну російську анексію як мінімум Криму, і на додаток – фактично примушують Україну публічно погодитися на це», – наголосив С. Сидоренко (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/04/29/7210438>. 2025. 29.04).

За його словами, є популярним припущення, що Д. Трамп «нормалізує» анексію для того, щоб далі вчинити так само – наприклад, щодо Гренландії. Як відомо, у перший місяць президентства від нього звучали також погрози на адресу Канади і Панами. Є також інша думка – що ця атака на підвалини світової системи відбувається не через стратегічні міркування, а через нерозуміння Білим домом наслідків цих дій. «Якщо право сили стане новою нормальністю у світі, на США чекають і негативні наслідки. Достатньо згадати чипи з Тайваню, від яких США занадто сильно залежать – і новий завод тайванської TSMC, який зараз будують в Аризоні, цю залежність не прибирає. Не секрет, що Китай не приховує бажання повернути Тайвань під свій контроль, а нормалізація військової анексії полегшить цей крок для Пекіна», – підкреслив С. Сидоренко.

Директор New Geopolitics Research Network М. Самусь, характеризуючи діяльність Д. Трампа, зазначив, що той узявся за досить амбітні цілі. Він намагається повністю змінити економічну політику Сполучених Штатів Америки, припинити російсько-українську війну, навести порядок на Близькому Сході з Іраном, побороти нелегальну міграцію і т. д. І нині ми можемо констатувати, що за ці 100 днів у нього немає прогресу по жодному з цих питань. У принципі, можна створити певні умови для прогресу, але 100 днів – це дуже мало для досягнення бодай якихось хороших результатів. І за 100 днів вони точно не домовляться про припинення вогню на фронті, чи про якесь більш-менш стаєле перемир'я. «Поки що за цих 100 днів наслідки для США, та й світу загалом, не є надто відчутними. Однак цей біль від дій Д. Трампа відчується вже через пів року. Ба більше, у 2026 р. будуть довибори в Конгрес, і багато республіканців вже вважають, що вони можуть стати катастрофою для партії. Адже через нинішню президентську політику вона може втратити більшість і в палаті представників, і в сенаті. Згодом все це може перетворитись на загальний крах Республіканської партії. Крім того, якщо Д. Трамп не знизить оберти, то скоро американці будуть відчувати всі ці зміни через свої холодильники», – зазначив М. Самусь (URL: <https://www.rfi.fr/uk>. 2025. 29.04).

Експосол Болгарії в Росії І. Васильєв також вважає, що ці 100 днів сколихнули світ. Вони показали всім, що він уже ніколи не буде таким, як

раніше. За цей час усе, до чого торкався Д. Трамп, було якщо не знищено, то серйозно розхитано. Ці 100 днів не дали нічого, що вказувало б на якісь позитивні наслідки як для Сполучених Штатів, так і для світу загалом. «Я не думаю, що у Д. Трампа є якась стратегічна лінія чи план. У військовій справі є такий вислів як “розвідка боєм”. Однак у Д. Трампа навіть розвідки не було. Він запускав свої “ракети” і просто дивився, якою буде шкода. Наслідком цього стало те, що він зруйнував будь-яку довіру до себе», – наголосив дипломат.

І. Васильєв звертає увагу на «мирний план» Д. Трампа щодо завершення війни в Україні. За його словами, з одного боку, цей план можна розглядати як спробу провести якусь золоту середину, якщо вона взагалі існує, між тим, що може прийняти Путін, і тим, що може прийняти Україна. З погляду позиціонування Д. Трампа як посередника, він ніяк не може зробити щось інше. Адже він – не союзник. Він – посередник, який проводить межу, яку можна перетнути, щоб отримати можливість займатись бізнесом. «Однак, з іншого боку, на мою думку, зароджується більш підступний план, який під силу лише російським спецслужбам, бо в Трампа немає на це ресурсів. Він полягає в укладанні якогось перемир'я, яке б створило в Україні умови напіввійни–напівмиру. В цих умовах Путін отримав би можливість досягнути свої цілі, які він не може добитися військовим шляхом. Адже його великою проблемою є те, що війна мобілізує українців так, як не міг собі уявити», – наголосує дипломат.

На його думку, суспільство, яке мобілізоване та об'єднане навколо свого лідера, є зібраним і може зосередитися на масштабних завданнях. «Щойно настає мир, відкривається скринька Пандори і з неї починають вилазити старі проблеми, які є помічниками Путіна в його намаганні похитнути єдність українців, відродити суперечності між ними, між політичними партіями, нав'язати думку, що В. Зеленський – диктатор тощо», – підкреслив І. Васильєв.

Не вірить у перспективи трампівського плану миру також М. Самусь і стверджує, що тут ситуація є аналогічною до тієї, що була на момент підписання Будапештського меморандуму. Нині ми дивуємось: «Як можна було його підписати?» Але й стосовно цього «мирного плану» може бути таке, що через п'ять років почнуть ставити запитання: «Що це було? Як це можна було підписати?» І що тоді на це відповідати? Що, мовляв, тоді був такий історичний контекст, що влада була некомпетентна? «Так от, щоб такого не було, краще нічого зараз не підписувати. Але якщо В. Зеленський хоче громадянської війни в Україні і щоб його просто винесли з Банкової, то цей план – це якраз те, що можна підписати», – зауважив експерт.

Щодо тиску США на Україну й підштовхування до негайного підписання так званого «мирного плану», то, на думку експерта, це такий психологічний прийом. «У такий спосіб адміністрація Трампа намагається створити умови для того, щоб об'єкт її тиску – а це, очевидно, Україна – зробив

якусь помилку. Але, як показала практика, така стратегія не працює. Не тільки щодо нас, але й щодо китайців, європейців та ін.», – наголосив М. Самусь.

Тому він вважає, що Україні не варто зважати на цю спробу психологічного тиску на неї. Їй тут треба діяти так, як було з угодою про рідкісноземельні метали: чітко відстоювати свої інтереси і не допускати жодних поступок.

Тим часом Financial Times повідомляє, що українські та європейські посадовці побоюються, що Д. Трамп невдовзі може оголосити про вихід із мирних переговорів. Деякі українські посадовці також зізналися, що побоюються виходу Вашингтона з мирних переговорів. «На цьому тлі Київ непублічно збільшив внутрішнє виробництво озброєння та значно активізував переговори з європейськими союзниками про майбутню допомогу», – констатує Financial Times (URL: https://focus.ua/uk/politics/704105-100-dniv-trampa-chogo-dosyag-klyuchoviy-poserednik-u-peremovinah-pro-mir-v-ukrajini?utm_source=ukrnet_news. 2025. 30.04).

Проте, як зазначає політолог, співвласник Міжнародної комунікаційної агенції “Good Politics” М. Джигун, питання мирного врегулювання в російсько-українській війні залишається для Д. Трампа вкрай важливим. «Трамп вважає, що, крім побудови сильної внутрішньої економіки, наразі важливо посилювати вплив Сполучених Штатів Америки на міжнародній арені. І в цьому сенсі війна РФ проти України є одним з питань, яке дасть змогу Трампу, по-перше, самоствердитися на геополітичній сцені, а по-друге, продемонструвати міжнародним лідерам, що питання вирішуються саме у такий спосіб, який застосовує він. Для Трампа його роль у мирному врегулюванні – це ще й питання особистих амбіцій, і я більш ніж переконаний, що бажання отримання Нобелівської премії миру не дає Трампу спокою ні вдень, ні вночі. І завдяки контактам з Росією Трампу через невеличкі кроки легше підібратися до Китаю, як ключової загрози і опонента США», – зазначає експерт.

На його думку, попри розповіді Д. Трампа і представників його команди про можливий вихід з мирного процесу, США не відмовляться від статусу ключового посередника в російсько-українській війні. «Ця роль для Д. Трампа є надважливою в контексті подальшої політичної експансії на Схід та інші регіони світу. При цьому в Д. Трампа є свій стиль, який точно відрізняється від класичної дипломатії. Іноді його заяви і дії взагалі не можна назвати дипломатією, але він поки що не зраджує човниковому стилю, погрожуючи почергово то РФ, то Україні. Мені видається, що дуже часто Д. Трамп робить опальні заяви лише для того, аби спровокувати сторони до додаткових дискусій і змусити позбавлятися додаткових ілюзій стосовно своїх максималістських вимог до цієї війни», – наголошує М. Джигун.

За його словами, тактику Д. Трампа охарактеризував днями М. Рубіо, коли сказав, що США не запроваджують додаткові санкції відносно Росії, оскільки це унеможливить посередницьку роль Штатів. «Ситуація виглядає

так, що Д. Трамп дійсно хоче залишатися нейтральним, хоча це йому не вдається», – вважає М. Джигун.

При цьому експерт сподівається, що наразі Україна ближче до миру, аніж будь-коли, але вирішення питання формалізації усіх домовленостей і посадки Києва та Москви за переговорний стіл навряд чи вкладеться у наступні 100 днів президентства Д. Трампа.

Політолог, керуючий партнер Національної антикризової групи Т. Загородний сподівається на позитивний результат політики Д. Трампа щодо України. При цьому він вважає, що миротворчі зусилля Д. Трампа – це намагання Сполучених Штатів укотре врятувати Росію, чим вони власне займалися останні 150 років, оскільки РФ – дуже зручний для них партнер. «Але як свого часу ці американські зусилля не врятували Радянський Союз, так вони і не врятовують Росію зараз. США готуються до війни з Китаєм, і саме тому вся їхня політика стратегічно сконцентрована саме на цьому напрямку, як би смішно не виглядали деякі кроки Трампа. Так, по тактиці тут можна сперечатися, але загальна картина саме така, що Штатам не потрібна дестабілізація Росії», – упевнений експерт (URL: https://focus.ua/uk/politics/704105-100-dniv-trampa-chogo-dosyag-klyuchovi-poserednik-u-peremovinah-pro-mir-v-ukrajini?utm_source=ukrnet_news. 2025. 30.04).

На його думку, проблема адміністрації Трампа полягає в тому, що вона недооцінила суб'єктність та стійкість України і переоцінює свої сили щодо можливості відірвати РФ від Китаю. Крім того, політолог звертає увагу на те, що фундаментальні суперечності між політикою РФ і політикою США – це нафта та газ. «Наприклад, у Байдена в цьому плані не було жодних протиріч з росіянами – йому потрібна була висока ціна на нафту, тому що в нього був “зелений перехід”. Разом з тим росіянам дозволяли спокійно торгувати. І в тій конфігурації ми точно програвали війну, оскільки рано чи пізно росіяни просто перечавили б нас усіх. Насправді саме політика Трампа веде до протилежного результату, зокрема й до падіння ціни на нафту, чого не допускав Байден. Політика Трампа може призвести до того, що РФ опиниться в такому ж колапсі, який мав місце за часів СРСР», – зазначив Т. Загородний.

При цьому він переконаний, що у США немає іншого виходу, окрім як підтримувати Україну, розуміючи при цьому, що будь-які перемовини щодо Росії потрібно проводити у Пекіні.

На думку провідного експерта Національного інституту стратегічних досліджень І. Уса, в адміністрації Д. Трампа вже є розуміння того, що бажану для США роль Росія не здатна зіграти.

При всіх жорстких зауваженнях щодо політики Д. Трампа експерти сподіваються на зміну тактики Білого дому щодо України. Експерти відзначають важливість нещодавньої зустріч у Ватикані президентів В. Зеленського та Д. Трампа, адже ця зустріч показала, що США відходять від критики України. Це не означає, що вони будуть нашими союзниками, але

принаймні звинувачувати нас у тому, що це Україна розпочала війну, точно не будуть.

На думку експертів, у відносинах між Україною та США стає дедалі більше конструктивізму. Невдоволення США тим, що Росія не здатна зіграти відведену роль у китайському та іранському кейсах, може створити якісне підґрунтя для позитиву у відносинах між Києвом та Вашингтоном щонайменше на наступні 100 днів президентства Д. Трампа.

М. Закіров, заввідділу СІАЗ НБУВ

Угода про створення Інвестиційного фонду відбудови США – Україна в оцінках політиків і експертів

На минулому тижні відбулася важлива подія, навколо якої між США та Україною останнім часом розгорталися драматичні події. Зокрема, сенсаційна за характером розмова у Білому домі між Президентом України В. Зеленським і Президентом США Д. Трампом. Не менш вражаючими, за експертними оцінками, були умови, що їх висували американські партнери до української сторони. Багато суперечок і невизначеності було також навколо зобов'язань, які мали взяти на себе Сполучені Штати Америки в разі досягнення домовленостей. Проте всі перешкоди було подолано, розбіжності узгоджено й 30 квітня США та Україна підписали угоду про доступ до українських природних ресурсів.

«Спільно із міністром фінансів США С. Бессентом підписала Угоду про створення Інвестиційного фонду відбудови США – Україна», – написала перша віцепрем'єр, міністр економіки Ю. Свиріденко у фейсбуці. За її словами, Київ і Вашингтон створять Інвестиційний фонд з відбудови України, який залучатиме глобальні інвестиції у нашу державу. Ключові положення угоди є такими: повна власність і контроль за надрами залишаються за Україною. Саме українська держава визначає, де і що видобувати. Надра залишаються в українській власності. Рівноправне партнерство США та України. Фонд створюється 50/50, і жодна зі сторін не матиме вирішального голосу. Національна власність захищена. Підписана угода не передбачає змін у процесах приватизації або управлінні державними компаніями. Такі компанії, як «Укрнафта» чи «Енергоатом», залишаються у власності держави. Жодних боргів. У підписаній угоді немає згадок про будь-які боргові зобов'язання України перед США... Угода відповідає Конституції та не змінює євроінтеграційний курс України. Також вона стане сигналом для міжнародних гравців про те, що довгострокова співпраця з нашою державою є надійною. Фонд наповнюватиметься доходами виключно з нових ліцензій. «Ідеться про 50 % коштів від нових ліцензій на проєкти у сфері критичних матеріалів та нафти й газу, що надходитимуть до бюджету після створення фонду. Доходи від уже розпочатих проєктів або заплановані у бюджеті надходження не включаються до фонду. В угоді йдеться про подальшу

стратегічну співпрацю», – пише Ю. Свириденко (URL: <https://www.unian.ua/world/ssha-ta-ukrajina-pidpisali-ugodu-pro-prirodni-resursi-bloomberg-12994746.html>).

Спостерігачі підкреслили важливість виключення пункту про борги, який у першому варіанті запропонованої Вашингтоном угоди посідав ключове місце. Не менш важливим є також підкреслення рівноправних відносин щодо питань керівництва фондом і збереження суверенітету України в економічній і політичній сферах. Насамперед ідеться про збереження євроінтеграційних перспектив нашої країни, щодо яких були побоювання, оскільки у першому варіанті угоди була умова про пріоритетність США у доступі до розробок, що суперечило принципам організації економічного співробітництва ЄС.

Крім того, перша віцепрем'єр, міністр економіки Ю. Свириденко наголошує: «Законодавчі зміни – лише точкові. Аби фонд функціонував, потрібні лише зміни до бюджетного кодексу. При цьому Угоду має ратифікувати Верховна Рада. США допоможуть залучати додаткові інвестиції і технології. Новий фонд буде підтримуватися американським урядом через агентство “DFC”. Воно допомагатиме Україні залучати інвестиції та технології від фондів і компаній як у США, так і у ЄС та інших країнах, що підтримують нашу боротьбу проти російського ворога. Угода надає податкові гарантії. Доходи і внески Фонду не оподатковуються ні у США, ні в Україні, щоб інвестування дало якнайбільші результати» (URL: <https://www.unian.ua/world/ssha-ta-ukrajina-pidpisali-ugodu-pro-prirodni-resursi-bloomberg-12994746.html>).

Звістка про підписання угоди цілком очікувано викликала значну зацікавленість у світовій спільноті. Зокрема, видання “The Wall Street Journal” повідомило, що угода про корисні копалини, підписана Україною та США, зміцнить відносини між двома країнами. Як зазначає видання: «За словами високопоставлених чиновників Казначейства США, нафтогазові проекти в Україні, найімовірніше, будуть реалізовані першими, оскільки їх легше здійснити» (URL: <https://www.unian.ua/world/ugoda-pro-korisni-kopalini-zmi-pripustili-yaki-proyekti-realizuyut-pershimi-12995853.html>).

Але при цьому залишається безліч бюрократичних проблем. Перш ніж почнеться надходження грошей, угоду має бути ратифіковано українським парламентом і створено інвестиційний фонд, і тільки після цього Україна зможе почати залучати інвесторів. Проте підписання угоди – це дипломатична перемога України, зазначає WSJ. Для Д. Трампа ця угода – також перемога, оскільки тепер він зможе заявити, що Україна платить за американську допомогу, а не отримує вигоду від американської щедрості (URL: <https://www.unian.ua/world/ugoda-pro-korisni-kopalini-zmi-pripustili-yaki-proyekti-realizuyut-pershimi-12995853.html>).

Отже, враховуючи зазначені оцінки угоди як перемоги для обох сторін, цілком ймовірно розглядати її як приклад успішного і взаємовигідного партнерства, що, у свою чергу, може відкрити нову сторінку у двосторонніх відносинах, які з приходом до влади у США нової адміністрації викликали

занепокоєння. Крім того, на думку спостерігачів, досягнення домовленостей після доволі різних заяв і звинувачень на адресу України і її керівництва, що лунали з боку і президента Д. Трампа, і членів його команди, може свідчити про перегляд переговорних позицій і певну еволюцію в поглядах на шляхи досягнення миру.

Е. Грін, колишній старший радник із національної безпеки за адміністрації Д. Байдена, зазначає: «Ця угода може розширити можливості людей усередині адміністрації, які хочуть підтримати Україну». За словами Е. Гріна, після укладення угоди Трамп може продовжити обмін розвідданими з Києвом, дозволити деякі комерційні продажі зброї і не перешкоджати європейській прямій допомозі Україні (URL: <https://www.unian.ua/world/ugoda-pro-korisni-kopalini-zmi-pripustili-yaki-proyekti-realizuyut-pershimi-12995853.html>).

Проте слід зауважити на важливому аспекті, який заважатиме швидкій реалізації закладених в угоді можливостей. Як зазначає WSJ, американські чиновники визнають, що компанії можуть не наважуватися інвестувати в Україну, оскільки будь-яка компанія, що працює в Україні, стикається із загрозою щоденних російських бомбардувань. «Але в разі підписання мирної угоди віддача може бути великою. В Україні міститься 20 із 50 видів мінеральної сировини, що вважаються критично важливими, включно з титаном, літієм і ураном», – підкреслює видання. У свою чергу The Telegraph підкреслює, що цієї угоди недостатньо для миру в Україні, оскільки в ній немає того, чого найбільше прагне Президент В. Зеленський – чітких американських гарантій безпеки (URL: <https://www.unian.ua/world/ugoda-pro-korisni-kopalini-zmi-pripustili-yaki-proyekti-realizuyut-pershimi-12995853.html>). Отже, знов постає найважливіше питання – завершення війни і настання миру, який створить умови для повноцінної реалізації цього і багатьох інших проєктів. Але сама ця угода, яка, на думку спостерігачів, не може бути реалізована без сталого миру, є важливим кроком до цього миру.

Президент України В. Зеленський наголосив, що укладена угода вигідна для обох сторін. Завдяки їй Україна може отримати необхідну кількість систем ППО. Він вважає, що угода дає Україні можливість захищати майбутні інвестиції США. «Захищати, зокрема, протиповітряною обороною нашу землю, наших людей. І тому ми готові, щоб внеском у це були системи ППО... І я хотів би мати можливість, щоб у нас був доступ до закупівлі американської зброї», – сказав Президент. В. Зеленський також відзначив історичність угоди зі США, оскільки американці можуть уперше прийти на український ринок. Він додав, що частина обговорюваних копалин розвідана біля міста Покровськ Донецької області, і тому угода важлива в безпековому плані для України. «Все, що можна було зробити по угоді, вважаю, зроблено урядовцями і юристами обох країн дуже професійно. Якщо хтось з парламентарів не буде голосувати, я вважаю, що це буде проблемою виключно цих людей, які не хочуть це підтримувати. Але я маю надію, що угоду буде ратифіковано», –

зазначив В. Зеленський (URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/ugoda-zi-ssha-pro-kopalini-ukrajina-mozhe-otrimati-neobhidnu-kilkist-ppo-50511154.html>).

На думку спостерігачів, Президент України чітко визначив основні пріоритетні напрями співробітництва і користь для України. Зокрема, угода допомагає розблокувати надання допомоги з боку США, яка в питаннях забезпечення ППО і особливо ПРО є критичною. Крім того, перспектива приходу інвесторів США в Україну може дати значний поштовх до розвитку українського ринку, який отримає можливість на практиці впроваджувати передові підходи до організації виробництва, а також світ побачить можливості, які з цим приходом відкриються.

Підписання угоди викликало занепокоєння в Кремлі, який останнім часом сподівався на зближення зі США. Цим настроєм значною мірою сприяли висловлювання Д. Трампа щодо російсько-української війни і неодноразові зустрічі спеціального представника Президента США С. Віткоффа з Путіним. Проте відсутність прогресу у питаннях припинення вогню з боку РФ дещо змінили позицію американської адміністрації, а підписання угоди стало ще одним доказом, що у РФ немає переваг у відносинах з Д. Трампом і цілком імовірно, що райдушні плани, які Кремль почав будувати, а також лестощів і подарунків на адресу американського президента недостатньо для налагодження відносин. Потрібні реальні кроки до миру, а їх немає. Навпаки, спостерігається ескалація. Тому Д. Трамп на завершення перших ста днів на посаді вирішив зробити собі подарунок і зарахувати як перемогу угоду з Україною, що цілком імовірно може стати головним напрямом роботи.

Зокрема, Президент США Д. Трамп заявив, що угода з Україною про корисні копалини обіцяє Штатам вигоду, що значно перевершує вкладені кошти. «Сьогодні ми уклали угоду, в межах якої теоретично отримуємо набагато більше, ніж 350 млрд дол.». За його словами, саме таку суму попередній Президент США Д. Байден передав Україні у вигляді готівки і військової техніки. «Ми уклали угоду, в межах якої наші гроші в безпеці, і ми можемо почати видобувати і робити те, що повинні. Це також добре для України, тому що американська присутність на місці розкопок допоможе захистити країну і запобігти втручання зловмисників у районі, де будуть проводитися роботи», – поінформував Д. Трамп (URL: <https://tsn.ua/politika/tramp-zrobyv-zaiavu-shchodo-uhody-pro-korysni-kopalyny-iaku-pidpysaly-ukrajina-ta-ssha-2819462.html>).

На тлі підписання угоди й оцінок цієї події від Д. Трампа яскравою ілюстрацією настроїв у Кремлі є оцінка ситуації від відомого своїми проросійськими поглядами Прем'єр-міністра Словаччини Р. Фіцо. Він назвав угоду України зі США про копалини «угодою з дияволом», провівши паралелі з рішенням словацького уряду в 1990-х роках дозволити бомбардування Белграда в обмін на перспективу вступу в НАТО. Фрагмент, у якому Р. Фіцо висловився про американсько-українську мінеральну угоду, процитував російський пропагандистський телеграм-канал «Известия». «Угода між США

й Україною – це питання українського керівництва, як воно підпише чи не підпише цю домовленість, – це їхні природні ресурси, нас це не стосується. Хочу лише нагадати, що схожі “угоди з дияволом” уже підписували. Я не кажу про диявола в контексті США, але про концепцію диявола. Пані та панове, чому [експрем’єр-міністр Словаччини] М. Дзурінда і його уряд погодилися на бомбардування Белграда? Вони погодилися, тому що за це їм запропонували членство в Північноатлантичному альянсі», – наголосив Р. Фіцо. Він зазначив, що такі угоди часто мають приховані наслідки, нагадавши про закриття словацьких атомних електростанцій і масову приватизацію під час вступу в ЄС. «Пан [Президент України Володимир] Зеленський купив собі війну. Він дуже зацікавлений у її продовженні», – заявив Р. Фіцо ([URL: https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/fitso-nazvav-uhodu-ukrajini-zi-ssha-pro-kopalini-uhodoju-z-dijavolom-i-pojasniv-chomu-1741406.html](https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/fitso-nazvav-uhodu-ukrajini-zi-ssha-pro-kopalini-uhodoju-z-dijavolom-i-pojasniv-chomu-1741406.html)).

Отже, Р. Фіцо не лише виступив у ролі рупора російських пропагандистських наративів. Він учергове підкреслив своє негативне ставлення до ЄС яке, виходячи з його заяви, нічого, крім закриття атомних електростанцій і масової приватизації, не принесло Словаччині. З огляду на такі заяви зовсім не дивно, що він збирається їхати до Москви на 9 травня і стояти поряд з очільником РФ, який розв’язав найбільший військовий конфлікт у Європі від часів Другої світової війни. Стоятиме поряд з тираном, який на тлі щоденних бомбардувань мирних українських міст і сіл хизуватиметься своїми військами, що уже понад 11 років окупують українські території та скоюють воєнні злочини.

Натомість в експертних оцінках угоди основна увага зосереджена на позитивних наслідках угоди про корисні копалини. Зокрема, позаштатний науковий співробітник Євразійського центру Атлантичної ради Д. Клейн зазначає: «Мабуть, головне в цій угоді – те, що вона може знову відкрити шлях до відновлення військової підтримки України з боку США. Хоча зброя, обіцяна за адміністрації Байдена, продовжує надходити, Трамп з моменту вступу на посаду не дав нових обіцянок щодо допомоги в обороні», – зазначив експерт. За його словами, підписання зазначеної угоди «стало гарною новиною для тих, хто хоче, щоб Вашингтон відступив від останніх місяців ворожості щодо Києва». «Поки Путін продовжує казати “ні” на спроби Трампа досягти миру, Україна знову сказала “так”», – зазначив Д. Клейн. Він додав, що при цьому, судячи з усього, Україні вдалося домогтися досить серйозних поступок від адміністрації Д. Трампа (<https://www.unian.ua/world/ugoda-pro-korisni-kopalini-analitik-vkazav-shcho-dlya-ukrajini-naygolovnishe-12995496.html>).

У свою чергу політолог, проректор Українського католицького університету Д. Шеренговський зазначив, що, зокрема, це домовленість про фонд, який буде розпоряджатися ліцензіями. Він буде створюватися та діяти спільно. Цікаво, що розпоряджатися ним буде DFC – американська державна фінансова компанія, яка надає кредити по цілому світу, і уряду, і приватному бізнесу. Вона і в Україні багато всього фінансувала. Тобто є дуже зрозумілий

механізм, як це діє. Це не що-небудь. Аналогічні схеми існують у світі. Це великий плюс, що ми говоримо про інвестиції, про те, що можна буде залучати їх і фактично запускати, підтримати у такий спосіб українську економіку, – підкреслив він... Це гарна можливість, яка залежатиме від того, які повноваження будуть прописані конкретно українській та американській стороні. Поки що цього чітко не було вказано. Натомість стратегічно це може бути дуже цікаво. Найбільшою перевагою експерт наразі вважає те, що підписання цієї угоди може дати змогу втримати США у переговорному процесі, а також допомогу США Україні (URL: https://24tv.ua/ugoda-pro-korisni-kopalini-mizh-ukrayinoyu-ssha-yaka-yiyi-naybilsha_n2812223).

Зазначену думку поділяє більшість спостерігачів. Дійсно, загроза виходу США з переговорів була неодноразово озвучена членами команди Д. Трампа. Проте після підписання угоди риторика змінилася. Зокрема, міністр фінансів США С. Бессент охарактеризував підписаний з Україною договір про створення спільного Інвестиційного фонду реконструкції як «історичну угоду про економічне партнерство». Також він заявив, що український Президент В. Зеленський отримав від Д. Трампа не просто угоду про надра, а справжній «роял-флеш» у мирних переговорах з Путіним (URL: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-ta-ssha-uklaly-uhodu-pro-korysni-kopalyny-shcho-vona-peredbachaye-ta-u-chomu-yiyi-vazlyvist-2820131.html>).

На думку експертів Інституту вивчення війни, ця угода посилює сигнал Росії про те, що адміністрація Д. Трампа прагне довгострокового миру і процвітання України. Президент США передбачив це партнерство між американським та українським народами, щоб продемонструвати відданість обох сторін тривалому миру і процвітання в Україні», – ідеться в заяві американського міністра С. Бессента. Він також підкреслив, що жодні структури чи особи, пов'язані з фінансуванням російської військової машини, не отримають доступу до вигод від відновлення України (URL: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-ta-ssha-uklaly-uhodu-pro-korysni-kopalyny-shcho-vona-peredbachaye-ta-u-chomu-yiyi-vazlyvist-2820131.html>).

У свою чергу політолог І. Чаленко наголосив, що з боку США і ЄС є синхронні сигнали щодо посилення санкцій проти РФ. Він зауважив, що це зміна риторики партнерів, яку треба фіксувати. На думку І. Чаленка, Путіну таким чином дають певне вікно можливостей, щоб вийти з цієї ситуації без втрати репутації до 9 травня. «Якщо цього не буде, тоді зміна позиції з боку США цілком можлива. Еволюційно, я підкреслюю. Радикальних змін точно не варто очікувати», – завершив І. Чаленко (URL: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-ta-ssha-uklaly-uhodu-pro-korysni-kopalyny-shcho-vona-peredbachaye-ta-u-chomu-yiyi-vazlyvist-2820131.html>).

Отже, на думку експертного середовища підписання угоди про корисні копалини є безумовним успіхом української дипломатії і взаємовигідним з точки зору подальшої співпраці для обох сторін. Крім того, ця угода відкриває шлях для продовження допомоги з боку США, особливо в критичних для оборони України напрямках. Президент США отримав можливість представити

реальний успіх своєї політики, що також сприятиме зміцненню міждержавних відносин.

О. Аулін, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Індо-пакистанський конфлікт-2025: «зіткнення цивілізацій»?

Під час розділу Британської Індії у 1947 р. князівство Джамму й Кашмір, з мусульманською більшістю населення, очолюване індуїстським махараджею Х. Сінгхом, опинилося перед вибором: увійти до складу Індії або Пакистану. У жовтні того ж року, після вторгнення пакистанських бойовиків, Х. Сінгх підписав угоду про приєднання до Індії, що стало підставою для введення індійських військ. Це призвело до Першої індо-пакистанської війни, яка завершилася у 1949 р. встановленням лінії контролю, що розділила Кашмір між двома країнами. З того часу через періодичні спалахи насильства регіон залишається джерелом напруження між двома країнами. Кашмір став ареною для численних повстань, терористичних актів і військових операцій, що призвело до значних людських втрат та порушень прав людини.

У 1965 р. загострення двосторонніх відносин було спровоковано операцією «Гібралтар» пакистанських силовиків, які намагалися підбурити до повстання мусульман в індійському Кашмірі. Близько 30 груп пакистанських солдатів та бойовиків (приблизно 7 тис. осіб) перетнули лінію контролю, маскуючись під місцевих жителів. Проте кашмірці повідомили індійській владі про підозрілих осіб. У відповідь Індія розпочала контрнаступальні дії, які переросли в повномасштабну Другу індо-пакистанську війну. В 1966 р. війна завершилася підписанням Ташкентської декларації про припинення вогню за посередництва колишнього СРСР (URL: <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/indo-pak-1965.htm>).

У 1971 р. відбулася Третя індо-пакистанська війна, пов'язана з визвольною боротьбою в Східному Пакистані, або Бенгалії (нині – Бангладеш). Незважаючи на те що на території Східного Пакистану мешкала більша частина населення ще єдиної на той час країни, Бенгалія стикалася з економічними та політичними утисками з боку центрального уряду. Місцеві політичні еліти почали вимагати автономії. У відповідь пакистанська армія розпочала репресії в Бенгалії, щоб придушити рух за незалежність. Через це мільйони біженців втекли до Індії, що призвело до гуманітарної кризи. Уряд у Делі вирішив допомогти зброєю бенгальським визвольним силам. Пакистан 3 грудня 1971 р. здійснив превентивний удар по індійських авіабазах, що призвело до повномасштабного вторгнення армії сусідньої країни. Індійські війська швидко просувалися й 16 грудня захопили столицю Бенгалії Дакку. Пакистанський контингент здався, і бойові дії закінчилися підписанням акта про капітуляцію. Війна призвела до створення незалежної держави Бангладеш (URL: <https://history.india-server.com/india-pakistan-wars-and-conflicts-205.php>).

Через невизначеність індо-пакистанського кордону в районі льодовика Сіачен, який має стратегічне значення, відокремлюючи Пакистан від Китаю, в 1984 р. відбувся черговий військовий конфлікт. Індійські війська провели операцію «Меґхдут» і встановили контроль над більшою частиною панівних висот хребта Салторо, що на захід від льодовика Сіачен. У 1984–1987 рр. пакистанські війська неодноразово намагалися відбити ці території в індійців, але марно. Загальні втрати з обох боків становили близько 2 тис. військових, з яких понад 95 % загинули від обмороження та проблем з логістикою (URL: https://24tv.ua/boyovi_diyi_na_lodoviku_ta_yaderna_zbroya_yaku_vidchuye_ves_svit_indo_pakistanska_viyana_n1154076).

У травні 1999 р. пакистанські солдати та кашмірські бойовики зайняли стратегічні висоти на індійській стороні лінії контролю. У відповідь Індія розпочала операцію «Віджай». Бойові дії точилися на великій висоті. Індійські солдати несли важкі втрати, долаючи важкодоступну місцевість та укріплені позиції супротивника. Бойові дії закінчилися в липні через міжнародний дипломатичний тиск, зокрема з боку Сполучених Штатів Америки, які закликали Пакистан вивести свої війська. Індія відновила контроль над захопленими територіями, але конфлікт посилив недовіру між двома країнами (URL: <https://www.ourhistory.org.uk/the-kashmir-conflict-a-history-of-turbulence-and-warfare>).

Також слід зазначити, що, починаючи з 1989 р., у Кашмірі майже безперервно точиться партизанська війна місцевих мусульманських повстанців проти індійської влади. Найбільші сполохи насильства спостерігалися на території регіону в 2016 р. після ліквідації індійськими силами безпеки популярного лідера повстанців Б. Вані, а також у 2019 р. після атаки смертника, що спричинила загибель 40 індійських силовиків (URL: <https://www.dw.com/uk/кривавий-теракт-в-індійському-штаті-дхамму-та-кашмір-десятки-загиблих/a-47526405>).

Сучасна індо-пакистанська криза розпочалася 22 квітня 2025 р. з терористичного акту в кашмірському районі Пахалгам, унаслідок якого загинуло 26 осіб, переважно індійських туристів. Відповідальність за атаку взяло на себе угруповання “Kashmir Resistance”. Індія звинуватила Пакистан у підтримці терористів, що Ісламабад категорично заперечив, запропонувавши міжнародне розслідування. У відповідь Нью-Делі вжила ряд недружніх заходів: закрила повітряний простір для пакистанських літаків, призупинила дію Договору про розподіл вод Інду, вислала пакистанських дипломатів та заборонила імпорту з Пакистану. Ісламабад, у свою чергу, закрив свій повітряний простір для індійських літаків, припинив прикордонну торгівлю та вислав індійських дипломатів (URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/india-bans-imports-pakistan-amid-tension-over-tourist-killings-2025-05-03>).

З 24 квітня 2025 р. фіксуються щоденні перестрілки вздовж лінії контролю в Кашмірі, з обох сторін лунають звинувачення в порушенні режиму припинення вогню. Пакистан 3 травня провів випробування балістичної

ракети «Абдалі» з дальністю до 450 км, що було сприйнято як демонстрація військової готовності. Паралельно розгорнулася інформаційна війна: обидві країни активізували кампанії в соціальних мережах, звинувачуючи одна одну в агресії та порушеннях прав людини. Аналітики відзначають зростання ролі маніпуляцій у цифровому просторі та війну наративів у медіапросторах двох країн (URL: <https://thefridaytimes.com/30-Apr-2025/faultlines-and-frontlines-reframing-the-india-pakistan-conflict-in-the-age-of-narrative-warfare>).

США та ООН закликали обидві сторони до стриманості й запропонували посередництво для деескалації конфлікту. Пакистан звернувся до своїх союзників у Перській затоці – Саудівської Аравії, Кувейту та Об'єднаних Арабських Еміратів – з проханням сприяти зниженню напруженості. Китай, як стратегічний партнер Пакистану, закликав до мирного врегулювання, проте утримався від прямих заяв на підтримку будь-якої зі сторін. Організація ісламського співробітництва висловила занепокоєння ситуацією в Кашмірі та звернула увагу на необхідність дотримання прав мусульманського населення регіону (URL: <https://apnews.com/article/india-pakistan-kashmir-pahalgam-attari-wagah-a16c6fc5cf190f0ce0759ad4370a29cc>).

У контексті ескалації індо-пакистанського конфлікту у 2025 р. аналіз риторики, дій урядів та суспільних настроїв в обох країнах свідчить про можливість їх інтерпретації з використанням підходів С. Гантінгтона, які він запропонував у концепції «зіткнення цивілізацій». Так, міністр оборони Пакистану Х. Асіф припустив, що теракт міг бути «операцією під чужим прапором», натякаючи на можливе інсценування з боку Індії. Це твердження відображає глибоку недовіру та сприйняття Індії як ворожої цивілізаційної сили. Прем'єр-міністр Індії Н. Моді у своїй промові після теракту заявив, що «Індія ідентифікує, відстежить і покарає кожного терориста та їхніх покровителів. Ми переслідуватимемо їх до кінця світу». Ця риторика підкреслює не лише безпековий аспект, а й морально-цивілізаційний поділ, де Індія позиціонує себе як бастіон проти тероризму, який асоціюється з ісламським екстремізмом (URL: <https://www.foreignaffairs.com/india/india-and-pakistan-are-perilously-close-brink>).

Крім того, призупинення Нью-Делі дії Договору про води Інду, що є критично важливим для Пакистану, та закриття головного прикордонного переходу Аттарі – Вагах мають не лише стратегічне, а й символічне значення, демонструючи розрив у співпраці між двома країнами, які представляють різні цивілізаційні ідентичності. Як знакову відповідь з боку Пакистану можна розглядати випробування балістичної ракети «Абдалі», що сприймається як демонстрація військової готовності та відстоювання свого суверенітету. Цей крок також підкреслює протистояння між двома державами з різними цивілізаційними орієнтирами (URL: <https://www.politico.com/news/2025/05/03/pakistan-ballistic-missile-india-kashmir-00325201>).

На сьогодні в Пакистані спостерігається зростання націоналістичних настроїв, зокрема серед військових, які заявляють про готовність захищати

країну до останнього. Це свідчить про глибоке укорінення ідеї цивілізаційного протистояння в суспільній свідомості. В Індії також відзначається посилення проявів націоналізму, зокрема серед індуїстської більшості, що сприймає теракт як виклик національній та релігійній ідентичності. Такий розвиток подій посилює розкол між двома суспільствами на основі цивілізаційних відмінностей.

У дослідженні, яке провели М. Хусейн і С. Т. Башир, зазначається, що нинішня суперечка між Індією та Пакистаном щодо Кашміру має цивілізаційні динаміки, а не лише політико-економічні причини. Експерти стверджують, що ідеологічні розбіжності значно сприяють індійській жорстокості й придушенню мусульман у Кашмірі, оскільки індуїстська та мусульманська релігії є протилежними одна одній (URL: https://www.academia.edu/45074775/INDO_PAKISTAN_RIVALRY_OVER_KASHMIR_A_CLASH_OF_CIVILISATIONS). Разом з тим С. Гантінгтон передбачав, що такі конфлікти можуть бути посилені зовнішніми акторами, наприклад Китаєм, який підтримує Пакистан, що додає геополітичного виміру до цивілізаційного протистояння.

Хоча модель «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона допомагає зрозуміти важливі аспекти конфлікту, вона має обмеження, які не враховують такі внутрішньополітичні чинники, як націоналізм, економічні інтереси та геополітичні амбіції, що також відіграють значну роль у загостренні ситуації.

Наприклад, сьогодні індійський уряд, очолюваний Прем'єр-міністром Н. Моді, продовжує впроваджувати політику, що базується на ідеології хіндута, яка побудована на домінуванні індуїстської культури й релігії. Це призвело до маргіналізації мусульманської меншини, особливо в штаті Джамму та Кашмір. Після теракту в Пахалгамі, де загинули переважно індуїстські паломники, уряд Індії вжив жорстких заходів, включаючи масові арешти та обмеження в регіоні, що викликало критику з боку правозахисних організацій і посилило напруження між громадами. Політичний тиск на уряд також зростає через економічні виклики та соціальні протести, що змушує владу шукати зовнішніх ворогів для консолідації підтримки серед населення. У цілому позиція індійської сторони проявляється в жорсткій антипакистанській риторичі та акценті на національній безпеці (URL: <https://fr.euronews.com/2025/04/24/attentat-au-cachemire-indien-quelle-est-lorigine-des-tensions-entre-linde-et-le-pakistan>).

Пакистан у цьому році також переживав внутрішньополітичну кризу, зокрема економічні труднощі та зростання впливу військових у політичному житті. Водночас у країні спостерігалось зростання націоналістичних настроїв, що проявлялося в підтримці військових дій та поширенні антиіндійської риторичі. Це сприяло консолідації влади та відволіканню уваги громадськості від внутрішніх проблем. У таких умовах уряд Пакистану не тільки заперечив причетність державних структур до теракту в Пахалгамі, а й назвав звинувачення Індії «безпідставними та політично мотивованими» (URL: <https://theislamabadtelegraph.com/2025/04/pakistan-surprised-india>).

Також відчувається вплив на динаміку індо-пакистанського конфлікту з боку іноземних гравців, насамперед Китаю, США та РФ, у межах геополітичної та економічної конкуренції між ними. Це призводить до зміни балансу сил у Південній Азії та ускладнює врегулювання кризи.

Китай традиційно виступає ключовим союзником Ісламабаду, надаючи йому військову та економічну підтримку. У контексті нинішнього конфлікту Пекін продовжує зміцнювати обороноздатність Пакистану, поставляючи сучасні винищувачі J-10 та системи ППО HQ-9. Такі дії спрямовано на стримування зростаючого впливу Індії в регіоні та забезпечення стратегічного балансу сил в інтересах КНР. Разом з тим Китай активно розвиває інфраструктуру в прикордонних з Індією районах Тибету, що свідчить про його готовність до потенційного загострення ситуації. Це також створює додатковий тиск на Індію, змушуючи її розпорошувати ресурси між можливою в недалекому майбутньому війною на західному (пакистанському) та східному (китайському) фронтах (URL: <https://www.theweek.in/theweek/cover/2025/05/03/the-state-of-play-on-the-india-china-border-will-have-a-major-implication-on-the-assistance-that-china-can-give-to-pakistan.html>).

США розглядають Індію як ключового партнера в стримуванні зростаючого впливу Китаю в Азії. У цьому контексті Вашингтон активно розвиває оборонне співробітництво з Нью-Делі, включаючи передачу військових технологій та спільні навчання. Тоді як Пакистан перебуває під американськими санкціями через реалізацію національних програм з розробки балістичних ракет, що обмежує військові можливості Ісламабаду та посилює його залежність від Китаю. Проте щодо нинішнього конфлікту США займають обережну позицію, закликаючи обидві сторони до стриманості та дипломатичного вирішення суперечностей. Це свідчить про прагнення Вашингтону уникнути прямого втручання, водночас зберігаючи стратегічне партнерство з Індією (URL: <https://apnews.com/article/india-pakistan-kashmir-explainer-8594b9e7694e0f3c6b4795e232d01cd9>).

Росія історично підтримує тісні відносини з Індією, особливо у воєнній сфері. Москва й нині продовжує постачати Нью-Делі сучасне озброєння, включаючи системи ППО С-400. Разом з тим російська сторона починає демонструвати прагнення до більш збалансованої політики в Південній Азії, пропонуючи посередництво у врегулюванні індо-пакистанського конфлікту та розвиваючи економічні зв'язки з Пакистаном, зокрема в енергетичному секторі. Такий курс може свідчити про намагання Росії зберегти свій вплив у регіоні та уникнути надмірної залежності від Китаю, водночас підтримуючи стратегічні відносини з Індією (URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/russia-says-willing-help-resolve-india-pakistan-differences-over-kashmir-2025-05-04>).

У свою чергу, дві з трьох країн, що претендують на регіональне лідерство на Великому Близькому Сході, – Іран та Саудівська Аравія – спрямовують власні зусилля на зміцненні своїх дипломатичних позицій,

пропонуючи себе в ролі посередника. Для Туреччини отримання згаданого статусу уявляється маловірогідним.

У травні 2025 р. міністр закордонних справ Ірану А. Аракчі відвідав Ісламабад з метою сприяння деескалації напруженості між Індією та Пакистаном через чергове загострення ситуації в Кашмірі. Крім того, Іран активно розвиває економічні зв'язки з Пакистаном, зокрема в енергетичному секторі, що сприяє посиленню взаємозалежності між країнами та впливає на регіональну динаміку. Саудівська Аравія також активізує дипломатичні зусилля щодо посередництва між Індією та Пакистаном на тлі масштабного інвестування в пакистанську економіку, зокрема підтримку проєктів інфраструктурного розвитку. Після звернення пакистанського Прем'єр-міністра Ш. Шаріфа до послів Саудівської Аравії, Кувейту та ОАЕ з проханням сприяти деескалації Ер-Ріяд закликав обидві сторони до стриманості. Водночас Саудівська Аравія прагне зберегти економічні зв'язки з Індією, насамперед у межах проєкту зі створення трансконтинентального коридору ІМЕС, що ускладнює її позицію в конфлікті (URL: <https://apnews.com/article/pakistan-india-tensions-prime-minister-gulf-allies-4c04e298f41d82a7b131659714b8b2f0>).

Туреччина постачає Ісламабаду військову техніку, включаючи корвети класу MILGEM та безпілотні літальні апарати, а також надає підтримку у сфері воєнних технологій. Двостороннє співробітництво зміцнює обороноздатність Пакистану, але водночас істотно обмежує можливості Туреччини щодо виконання функції нейтрального посередника в конфлікті. До того ж наближені до провладних кіл ЗМІ на кшталт видання “Yeni Şafak” бачать серед головних причин нинішнього загострення індо-пакистанських відносин підступи Ізраїлю. Експерти цього медійного ресурсу І. Карагюль і Т. Килинч порівнюють сучасну кашмірську кризу з палестинською. Крім того, проводиться думка, що загострення конфлікту в Кашмірі є реалізацією ізраїльського сценарію із втягування у війну регіональних держав на територіях від Індії до Ірану та від Каспійського моря до Перської затоки – з метою створення умов для ізраїльського панування на Великому Близькому Сході (URL: <https://www.yenisafak.com/ru/columns/-/29511>).

Отже, чергове загострення індо-пакистанських відносин, як і раніше, виникло на підґрунті етно-релігійних розломів у Кашмірі. Тому для аналізу причин і наслідків кризи досить продуктивним є використання запропонованої С. Гантінгтоном концепції «зіткнення цивілізацій». Разом з тим не можна скидати з рахунків геополітичні та економічні мотиви. Крім цивілізаційного протистояння, каталізаторами конфлікту в 2025 р. стали внутрішньополітичні кризи в обох країнах, які призвели до загострення двосторонніх відносин. Політичне керівництво Індії та Пакистану використало зовнішню загрозу з боку один одного як засіб для консолідації влади та відволікання уваги населення від внутрішніх проблем. Це призвело до ескалації конфлікту, включаючи дипломатичні розриви, військові маневри та загострення ситуації в Кашмірі, незважаючи на в цілому зважену позицію з боку США та Китаю,

дії яких спрямовано на врегулювання кризи. Конфліктогенна динаміка в середині Індії та Пакистану не лише негативно вплинула на зовнішню політику обох країн, а й створила умови для тривалого протистояння, що загрожуватиме стабільності навіть у сусідніх регіонах. Наявність в обох країн ядерної зброї, у разі розвитку подій за найгіршим сценарієм, може мати катастрофічні наслідки для всього світу, зокрема й для України.

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України

Сесія загальних зборів Національної академії наук України, присвячена підбиттю підсумків діяльності академії у 2024 р. та окресленню стратегічних орієнтирів її подальшого розвитку, відбулася 30 квітня 2025 р.

Перед початком засідання керівництво НАН України від імені учасників сесії вшанувало пам'ять багаторічного президента НАН України академіка Б. Патона, поклавши квіти до його погруддя на вул. Б. Хмельницького та у Великому конференц-залі НАН України.

Цьогоріч сесія відбулася в розосередженому форматі з утворенням виборчих дільниць та в режимі відеоконференції, відповідно до положень Статуту НАН України. Участь у ній взяли дійсні члени (академіки), члени-кореспонденти та делеговані наукові працівники установ академії.

До участі в сесії також долучилися високопосадовці та представники органів державної влади, зокрема міністр Кабінету Міністрів України О. Немчінов, міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Г. Сметанін, заступник міністра з питань стратегічних галузей промисловості України А. Гвоздяр, заступник міністра освіти і науки України Д. Курбатов, керівник апарату Ради національної безпеки і оборони України Д. Анікін, заступниця голови Київської міської державної адміністрації Г. Старостенко, а також представники Міністерства оборони, Генерального штабу Збройних сил України, органів державного управління, наукової громадськості.

Відкриваючи сесію, президент НАН України академік А. Загородній зазначив, що навіть в умовах війни академія змогла зберегти і мобілізувати свій науковий потенціал, забезпечити продовження фундаментальних досліджень та активізувати розробки, важливі для оборони держави.

«Війна формує перед Україною непрості завдання – перемогти ворога й відбудувати зруйноване. Ці виклики потребують комплексних і обґрунтованих рішень. Академія наук повинна взяти активну участь у розробленні та впровадженні стратегій не лише подолання агресора, але й повоєнного відродження країни», – наголосив він.

Під час сесії А. Загородній зачитав привітання від Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука.

Звернення Прем'єр-міністра України Д. Шмигала виголосив міністр Кабінету Міністрів О. Немчінов.

З промовою також виступив міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Г. Сметанін. Він наголосив на ключовій ролі науки у розвитку оборонно-промислового комплексу України, подякував Національній академії наук за активну залученість і вагомий внесок у цей процес. Міністр закликав наукову спільноту до подальшої тісної співпраці, висловивши впевненість, що завдяки спільним зусиллям вдасться посилити як науковий, так і оборонно-промисловий потенціал держави.

До учасників сесії також звернулася заступниця голови Київської міської державної адміністрації Г. Старостенко. Вона підкреслила, що Київ і вся Україна пишаються досягненнями вчених Національної академії наук. У своїй промові Г. Старостенко відзначила плідну співпрацю академії з Київською міською владою, зокрема у проєкті створення наукового парку «Академсіті», а також розповіла про вже реалізовані заходи в межах цієї ініціативи.

Потім академік НАН України А. Загородній виступив з доповіддю «Діяльність Національної академії наук України у 2024 році: досягнення, виклики та вектори подальшого розвитку».

Очільник НАН України підбив підсумки діяльності академії у 2024 р., окреслив ключові досягнення, актуальні виклики та стратегічні напрями подальшого розвитку науки. Він наголосив на вагомому внеску вчених НАН України в посилення обороноздатності держави, реалізацію прикладних розробок для енергетичної, екологічної, медичної та продовольчої безпеки, а також на значних здобутках у фундаментальних дослідженнях, які отримали міжнародне визнання.

Окрему увагу президент академії приділив кадровим проблемам, модернізації матеріально-технічної бази, розвитку міжнародного співробітництва, комерціалізації наукових результатів, популяризації науки та необхідності подальшого реформування академії. У доповіді було відзначено як приклади успішної інтеграції науки в оборонно-промисловий комплекс, так і проблемні питання, які потребують системного вирішення.

Далі до учасників сесії звернувся заступник міністра освіти і науки України Д. Курбатов. Він подякував за підтримку з боку НАН України у впровадженні реформ, ініційованих міністерством у науковій сфері. Зазначив, що дедалі більше міністерств звертають увагу на розробки українських учених як на важливий ресурс для трансформації економіки та зміцнення обороноздатності держави. У своєму виступі він окреслив основні кроки МОН у цьому напрямі: конкурс науково-технічних розробок за новим механізмом державного замовлення, проведення державної атестації наукових установ, створення концепції Science City, а також подальші плани реформування наукового сектору.

Виступаючи перед учасниками сесії, заступниця міністра з питань стратегічних галузей промисловості України А. Гвоздяр окреслила ключові

завдання, що стоять перед українською оборонною індустрією, та наголосила на критичній потребі у системній співпраці з науковою спільнотою. Вона підкреслила, що запит на сучасні технології, новітні матеріали й інноваційні підходи сьогодні, як ніколи, актуальний, і саме наука має стати рушієм оновлення та посилення оборонних спроможностей країни. Її виступ був своєрідним зверненням до академії щодо подальшої мобілізації інтелектуального ресурсу для потреб сектору безпеки й оборони.

В обговоренні звітної доповіді президента НАН України виступили завідувач відділу Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка НАН України академік НАН України І. Завалій, віцепрезидент НАН України академік НАН України С. Пирожков, радник директора, головного конструктора ДП спеціального приладобудування «Арсенал» член-кореспондент НАН України М. Лихоліт, президент Національної академії педагогічних наук України академік НАН та НАПН України В. Кремень, директор Фізико-хімічного інституту ім. О. В. Богатського НАН України академік НАН України В. Кузьмін, старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України член-кореспондент Національної академії мистецтв України С. Тримбач, ректор Українського державного університету науки і технологій член-кореспондент НАН України К. Сухий, директор ДУ «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» академік НАН України Я. Блюм, провідний інженер АТ «Івченко-Прогрес» С. Чигілейчик, директор Інституту економіки та прогнозування НАН України академік НАН України В. Геєць, заступник директора Державної наукової установи «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» ДУС, доктор медичних наук О. Зюков, директор Державної наукової установи «Київський академічний університет» академік НАН України О. Кордюк, директор Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» академік НАН України Б. Буркинський, завідувач відділу білкової інженерії та біоінформатики Інституту молекулярної біології і генетики НАН України член-кореспондент НАН України О. Корнелюк та директор Інституту народознавства НАН України академік НАН України С. Павлюк.

Після завершення обговорення загальні збори НАН України схвалили звіт про діяльність Національної академії наук України у 2024 р., прийнявши відповідну постанову.

Доброю традицією загальних зборів є щорічне нагородження найвищою відзнакою Національної академії наук України – Золотою медаллю ім. В. І. Вернадського. Цього року її лауреатами стали академік НАН України Л. Булавін і професор В. Шреєр – за визначні досягнення в галузі фізики рідин і рідинних систем. Після вручення лауреати виступили з науковими доповідями.

Ще одним урочистим моментом стало вручення Золотої медалі ім. Б. Є. Патона, заснованої у 2020 р. на честь багаторічного президента академії. Цією нагородою відзначаються видатні досягнення у створенні

інноваційних науково-технічних розробок, які знайшли широке практичне застосування. Лауреатами 2024 р. стали академік НАН України А. Щерба та доктор технічних наук В. Золотарьов. Їхні розробки є прикладом успішної інтеграції науки в технологічний сектор України. Після церемонії нагородження лауреати виступили з науковими доповідями.

Під час сесії також було вручено премію НАН України «За популяризацію науки» за результатами конкурсу 2024 р., а також премії імені видатних українських учених, які президент НАН України вручив лауреатам.

Підбиваючи підсумки засідання, академік А. Загородній подякував за відверте і конструктивне обговорення завдань на майбутнє. Він наголосив, що, попри складні реалії, академія має зберігати високі стандарти фундаментальних і прикладних досліджень, підтримувати наукові школи, гідно поповнювати кадровий потенціал, розвивати інфраструктуру та брати активну участь у зміцненні обороноздатності держави (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 2.05).

До складу Національної академії наук України обрано нових членів.

Сесія загальних зборів НАН України, під час якої було проведено вибори дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів Національної академії наук України, відбулася 1 травня 2025 р.

Згідно з рішенням Президії НАН України, до чергових виборів було оголошено 12 вакансій академіків і 41 вакансію членів-кореспондентів за 37 спеціальностями. Крім того, було відкрито 10 вакансій іноземних членів за дев'ятьма спеціальностями.

Розподіл вакансій між відділеннями та визначення спеціальностей базувалися на необхідності забезпечити розвиток як фундаментальних, так і прикладних досліджень, насамперед у тих напрямках, де українські вчені досягають результатів світового рівня. Водночас однією з ключових умов висування було представлення гідних кандидатів не лише з інститутів академії, а й із закладів вищої освіти, галузевих наукових і науково-технічних установ країни.

НАН України також послідовно дбає про регіональну збалансованість наукового середовища, прагнучи, щоб нові члени академії були представлені не лише зі столиці, а й з інших наукових центрів України. Окрему увагу було приділено необхідності покращення гендерного балансу у складі академії.

З метою оновлення складу академії продовжено запроваджену у 2024 р. практику встановлення граничного віку для кандидатів на окремі вакансії:

- для обрання в дійсні члени – не старше 65 років включно на момент завершення прийому документів;

- для обрання в члени-кореспонденти – не старше 55 років включно.

При цьому кожна така вакансія дублювалася аналогічною без вікових обмежень, що забезпечувало рівні можливості для кандидатів різного віку.

Про значний інтерес наукової громадськості до цих виборів свідчить високий конкурс претендентів: на 12 вакансій академіків було висунуто 32 претенденти (2,7 на місце), на 41 вакансію членів-кореспондентів – 137 претендентів (3,3 на місце).

Відповідно до Статуту НАН України, підготовка та проведення виборів відбувалися в умовах відкритості й широкого обговорення кандидатур. Під час засідань загальних зборів відділень було забезпечено умови для вільного висловлення думок, дискусій і внесення пропозицій, що сприяло здійсненню обґрунтованого, об'єктивного та незалежного вибору. Усі відділення працювали за підтримки експертних комісій, які формували рекомендовані списки кандидатів.

За підсумками таємного голосування до складу НАН України обрано 12 академіків і 39 членів-кореспондентів (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 1.05).

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

Вивчення річних кілець дерев змінює уявлення про історію дендропарку «Олександрія».

Науковці Інституту еволюційної екології НАН України (Київ) і Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України (Біла Церква, Київська область) з'ясували нові факти з історії дендропарку «Олександрія». Проаналізувавши річні кільця найстаріших дерев і нещодавно віднайдені історичні мапи 1775–1776 рр. і 1835 р., дослідники спростували низку легенд і уточнили деталі розбудови парку від його заснування наприкінці XVIII ст. до початку XX ст. Нові наукові результати вийдуть друком у червневому номері міжнародного міждисциплінарного рецензованого фахового журналу “Dendrochronologia”, але вже нині доступні на сайті цього видання.

Усупереч тривалим дискусіям про нібито облаштування парку виключно на місці стародавнього лісу чи у відкритому полі, найновіші наукові результати доводять, що деякі дерева з'явилися тут ще до створення парку в 1787–1791 рр. До того ж, на мапі Мнішека 1775–1776 рр., яку вперше проаналізували автори статті, край лісу показано саме там, де нині розташовується «Олександрія». Дати формування річних кілець, що сягають 1760-х років, вказують на те, що деякі дуби (*Quercus robur*) із цього лісу включили у створюваний ландшафт. Крім цих дубів, пильнішої уваги варті сосни звичайні (*Pinus sylvestris*) – теж одні з найстаріших мешканців парку (вік деяких дерев перевищує 230 років).

Чимало екзотичних для регіону дерев – насамперед представники роду модрин (*Larix* spp.) і деякі сосни (*Pinus* spp.) – було посаджено в середині XIX ст., що збігається з періодом роботи садівника А. Єнса. Але історичні перекази про те, що ці екзотичні дерева були подарунками видатних осіб кінця

XVIII – початку XIX ст., спростовуються точними підрахунками річних кілець. Водночас дослідники відшукали документ, що засвідчує факт обміну деревами між Катериною II та О. Браницькою.

Яку ще цінність, крім розкриття історичної правди, мають ці дендрохронологічні дослідження? По-перше, з'ясування реальної довговічності як місцевих, так і інтродукованих порід у Східній Європі має велике практичне значення. Адже це може допомогти сучасним архітекторам парків і фахівцям з озеленення добирати й висаджувати дерева та доглядати за ними. По-друге, відокремлюючи історичні факти від міфів, дослідження не лише проливає світло на дискусійні аспекти минулого «Олександрії», а й демонструє, як наукові методи можуть сприяти відновленню й захисту культурних ландшафтів, історія яких налічує кілька століть.

Науковці академії планують і далі вивчати дерева білоцерківського дендропарку, зокрема щоб з'ясувати їхню реакцію на зміни клімату й екстремальні погодні явища. Це допоможе оцінити довговічність дерев і перспективи їхнього використання у міських ландшафтах.

Уже оприлюднене дослідження виконала команда науковців під керівництвом завідувача відділу фітоєкології Інституту еволюційної екології НАН України члена-кореспондента НАН України М. Нецветова в складі:

- наукового співробітника цього відділу кандидата біологічних наук Ю. Прокопук;

- аспіранта інституту, молодшого наукового співробітника відділу збагачення дендрофлори Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України О. Силенка;

- завідувача відділу збагачення дендрофлори дендропарку «Олександрія» кандидатки біологічних наук Н. Дойко;

- завідувача лабораторії насінництва первинного випробування інтродукованих рослин дендропарку «Олександрія» кандидата біологічних наук Н. Драган (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>)*. – 2025. – 23.04).

В Інституті гідробіології НАН України стартували «Гідроекологічні студії».

З нагоди Дня Землі та незадовго до Дня науки в Україні в Інституті гідробіології НАН України 17 квітня 2025 р. відбувся новий науково-популярний захід – «Гідроекологічні студії». Рада молодих учених інституту організувала його, щоб популяризувати дослідження водних екосистем, підвищити мобільність молоді між освітніми закладами і науковими установами та поліпшити екологічну свідомість молоді.

Подія зібрала понад пів сотні студентів, аспірантів, викладачів та науковців різних спеціальностей з Національного університету біоресурсів і природокористування України, Білоцерківського національного аграрного університету, Київського національного університету ім. Т. Шевченка,

Дніпровського державного аграрно-економічного університету, Херсонського державного університету, Інституту еволюційної екології НАН України, Національного науково-природничого музею НАН України.

Програма заходу передбачала доповіді, екскурсії та майстер-класи з таких тем:

- «Водні екосистеми як об'єкт наукових досліджень» (автор – голова Ради молодих вчених Інституту гідробіології НАН України, в. о. наукового співробітника відділу екологічної гідрології та технічної гідробіології кандидат географічних наук Н. Іванова);

- «Розвиток еколого-гідрологічного напрямку досліджень в Інституті гідробіології НАН України» (автор – в. о. заступника директора з наукової роботи Інституту гідробіології НАН України кандидат географічних наук, доцент С. Дубняк);

- «Культивування та біотехнологічні напрями застосування мікроводоростей» (старший науковий співробітник відділу екології водних рослин та токсикології Інституту гідробіології НАН України кандидат біологічних наук І. Незбрицька);

- «Визначення макрофітів України» (в. о. наукового співробітника відділу іхтіології та гідробіології річкових систем Інституту гідробіології НАН України кандидат біологічних наук М. Погорелова);

- «Ознайомлення з методами хроматографічного аналізу вмісту ксенобіотичних сполук у природних водних екосистемах» (завідувач лабораторії біологічно активних сполук відділу екологічної фізіології гідробіонтів та біотехнології Інституту гідробіології НАН України кандидат біологічних наук І. Коновець);

- «Ознайомлення з роботою аквакомплексу Інституту гідробіології» (молодший науковий співробітник відділу екологічної фізіології гідробіонтів та біотехнології Інституту гідробіології НАН України доктор філософії Т. Леонтьєва).

Учасники заходу говорили про водні екосистеми і шукали асоціацій із водними об'єктами, слухали про розвиток екологічної гідрології та дізналися про важливі дослідження водойм в Україні, роздивлялися мікроводорості й обговорювали особливості їхнього культивування, запам'ятовували прикметні риси макрофітів і спробували визначати їх, ознайомилися з роботою лабораторії біологічно активних сполук і побували на екскурсії в аквакомплексі Інституту гідробіології НАН України. Після завершення отримали сертифікати про участь у заході.

Цикл заходів «Гідробіологічні студії» триватиме. За анонсами стежте на сайті інституту і в його фейсбук-групі (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 25.04).

Вийшов друком черговий випуск всеукраїнської газети для науковців та освітян «Світ» [№ 8 (1332) за квітень 2025 р.].

У номері:

с. 1 – авторська колонка головної редакторки газети «Світ» Л. Остролуцької «Пам’ятаймо, хто ворог. Пам’ятаймо, за що боремось!»

с. 2 – хроніки українського спротиву «Війна. Вистояти і перемогти» (1–13 березня 2025 р.);

с. 3 – стаття Л. Остролуцької «Наукові журнали: від «А» до «Б»» – про засідання Науково-видавничої ради НАН України, де обговорили проєкт порядку формування Переліку наукових фахових видань; стаття доктора фізико-математичних наук, професора М. Стріхи «Про сенсори, кластери й про штучну конкуренцію, якої не має бути» – зауваження і пропозиції до проєкту порядку формування Переліку наукових фахових видань;

с. 4 – стаття координатора сектору фахової передвищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, в. о. директора Відокремленого структурного підрозділу «Верхньодніпровський фаховий коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету» кандидата історичних наук В. Зеленого «Фахова передвища освіта – шанс для країни, а не тягар» – про стан фахової передвищої освіти і ризики для вступної кампанії;

с. 5 – стаття доктора соціологічних наук Ю. Чернецького «Дві осі “тоталітарного півмісяця” – проти “Європи цінностей” і світу демократії» – про наступ глобального тоталітаризму;

с. 6 – стаття О. Листопада «Чому в Києві нічим дихати» – про якість повітря у столиці України;

с. 7 – стаття доктора історичних наук А. Павка «Час звернутися до Фрейда» – про розвиток науки, покликаної зберігати і підтримувати психічне здоров’я;

с. 8 – інформація керівниці музейного сектору Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» І. Споденець «Як звучить наука. Історії, що відкривають новий вимір фізики» – про проєкт «Фізика в Україні через історії співробітників ХФТІ»; стаття Х. Тимофійчук «Покоління: підлітки під час війни» – про фільм, що розповідає про підлітків, які проживають досвід війни: евакуацію, переїзд до інших регіонів України й за кордон, пошук себе на новому місці (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 25.04*).

Міжнародне співробітництво у галузі освіти і науки

П'ятий конкурс програми підтримки дослідників з України «Для України» від Фундації польської науки (FNP)

Фундація польської науки (FNP) оголошує п'ятий конкурс програми підтримки дослідників з України «Для України».

Програма «Для України» має на меті надання підтримки дослідникам з України, щоб вони могли продовжувати наукову роботу у співпраці з польськими вченими та світовим науковим співтовариством. Завдяки цій ініціативі науковці з України можуть налагодити співпрацю з польськими колегами з метою проведення спільних досліджень у галузі гуманітарних і суспільних наук.

Програмою передбачено надання трьох річних грантів у розмірі 268,8 тис. злотих на реалізацію польсько-українського наукового проєкту, тематика якого охоплюватиме питання, пов'язані з розвитком громадянського суспільства, демократії, євроінтеграцією чи безпекою.

У конкурсі програми «Для України» можуть узяти участь двоє науковців: один – із Польщі, другий – з України. На момент подання заявки кандидати повинні мати ступінь доктора філософії/кандидата наук, отриманий не більше ніж за 12 років до дати подання заявки. Особа, яка представлятиме українську сторону, має бути не лише працевлаштованою в українській науково-дослідницькій установі на момент подання заявки, а й проживати та реалізовувати проєкт в Україні.

Заявку від імені обох науковців подає особа, яка працює у Польщі, спільно з установою, що проводить наукові дослідження у Польщі (приймаюча організація) та у якій реалізуватиметься проєкт. Умовами конкурсу передбачено можливість отримати фінансування оплати праці додаткового члена команди – аспіранта, який буде залучений до виконання проєкту.

Заявки, подані на конкурс, оцінюватиме міжнародна група експертів, призначена Фундацією польської науки.

Заявки прийматимуться лише англійською мовою у системі електронної подачі заяв на сайті: www.wnioski.fnp.org.pl

Кінцевий термін подання заявок – 2 червня 2025 р.

Результати будуть оголошені у четвертому кварталі 2025 р.

Більш детальну інформацію та практичні поради щодо процедури подачі заявки можна отримати за посиланням, або звернувшись до координатора програми «Для України» доктора С. Азовцевої: тел.: +48-22-845-95-11, моб.: +48-691-512-451, email: azovtseva@fnp.org.pl (**Національна академія наук України** (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 22.04).

Нагороди та відзнаки

Академія вручила премію «За популяризацію науки» у 2024 р.

На черговій звітній сесії загальних зборів Національної академії наук України, що відбулася 30 квітня 2025 р. в Києві, було урочисто вручено премію НАН України «За популяризацію науки» (за підсумками конкурсу 2024 р.).

Як нагадав президент НАН України академік НАН України А. Загородній, ця премія може присуджуватися засобам масової інформації та їхнім окремим представникам, науковцям і організаторам самостійних проєктів за найкращий матеріал про здобутки вчених, діяльність наукових установ і НАН України загалом, а також за сприяння популяризації науки й піднесення престижу професії науковця в Україні.

Як ми вже повідомляли, переможницею у номінації «Найкраща науково-популярна публікація (серія публікацій) про наукові розробки та досягнення, проблеми розвитку науки та (або) публікація періодичного друкованого/електронного ЗМІ про науку (журнали, газети, інтернет-сайти, зареєстровані як ЗМІ, наукові рубрики ЗМІ)» стала завідувачка аналітичного відділу, аналітик мережі місцевих медіа «Громада.Груп» О. Зеленіна – за цикл статей «Горизонти науки».

Нагороду в номінації «Найкраща програма про науку [радіо- та (або) телевізійні проєкти, які виходили на радіо-, телеканалах та (або) інтернет-мовленні], науково-популярний фільм» було присуджено студентові Державної наукової установи «Київський академічний університет» О. Оленченку – за ютуб-канал “Aremath”.

У номінації «Найкращий науково-просвітницький проєкт року [музейні, виставкові, фестивальні проєкти, лекторії, наукові кафе, спеціальні (тематичні) онлайн-проєкти, проєкти в соціальних мережах, подкасти, проєкти блогерів, проєкти інших форматів, що залучають широку громадськість (дорослих, дітей і школярів, студентів) до досягнень науки через публічні заходи)]» перемогли заступник директора з навчально-виробничої роботи Національного центру «Мала академія наук України» В. Дунець, завідувач відділу розвитку центрів науки Національного центру «Мала академія наук України» М. Дуброва і методист відділу розвитку центрів науки Національного центру «Мала академія наук України» М. Кузьміна – за проєкт «Мандрівний музей науки».

Президент НАН України академік НАН України А. Загородній привітав лауреатів із цією почесною відзнакою та побажав їм подальших творчих успіхів (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2025. – 1.05).*